

Välkommen till 20 nordiska naturområden

TIPS FRÅN NORDISKA MINISTERRÅDET

I Norden finns tusentals skyddade områden i form av nationalparker och naturreservat. De har skyddats för att värna om områdenas fauna, flora och geologi men också för att ge besökaren intressanta och stimulerande naturupplevelser.

Avsikten med broschyren är att väcka intresse för de skyddade områdenas natur- och kulturvärden och visa på deras lämplighet för naturturism och friluftsliv. De 20 områden som valts ut är ett tvärsnitt av Nordens fantastiska natur och är redan idag välbesökta turistmål.

Förhoppningen är att turismens arrangörer skall inspireras till att också nyttja de många andra ypperliga nationalparkerna och naturreservaten i Norden och att vi alla som turister skall hitta till Nordens naturpärlor!

Välkommen till 20 nordiska naturområden

Tips från nordiska ministerrådet

DANMARK

- **Møns Klint** – landets vita ansikte mot öst
- **Skjern Enge** – ett nytt fågelparadis på den jylländska västkusten
- **Vadehavet** – där slättlandet möter havet
- **Den sydfynska skärgården** – gröna öar i blå skrud

FINLAND

- **Skärgårdshavet** – Rika traditionslandskap och karga kobbar
- **Linnansaari** – Finskt insjölandskap när det är som bäst
- **Oulanka** – Frodiga älvlandskap och anslående vyer
- **Pallas-Yllästunturi** – Sagoomspunna fjäll och urskogar

ISLAND

- **Jökulsárgljúfur** – Mäktig ravin, imponerande glaciärälvs, vattenfall och geologiska formationer
- **Snæfellsjökull** – Känd vulkan, glaciär, dramatiska lavafält, fågelberg och kulturlämningar
- **Hornstrandir** – Avsides beläget, stenigt landskap, ödelagd bebyggelse, enorma fågelberg och intressant naturliv
- **Fjallabak** – Berg och dalar i skiftande färger, vildmark, vulkaniska formationer och geotermisk aktivitet

NORGE

- **Folgefonna nationalpark** – från fjord till glaciär
- **Geiranger-Herdalen** – fjordlandskap i världsklass
- **Vegaøyan** – ett kustsamhälle på världsarvslistan
- **Lyngsalpan** – landskapsvårdsområde i midnattssolens rike

SVERIGE

- **Abisko** – nationalpark redan 1909
- **Bullerön** – skärgårdens pärla
- **Store mosse** – urlandskap i nutid
- **Hornborgasjön** – spännande fågelsjö i rik kulturbygd

DET NORDISKA SAMARBETET

Det nordiska samarbetet hör till de äldsta och mest omfattande regionala samarbetsformerna i världen. Samarbetet omfattar Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige samt Färöarna, Grönland och Åland. Det stärker samhörigheten mellan de nordiska länderna med respekt för nationella skillnader och likheter. Samarbetet ger bättre möjligheter att hävda nordiska intressen i omvärlden och främja goda grannförhållanden.

Samarbetet formaliserades år 1952 då *Nordiska rådet* grundades som ett forum för parlamentarikerna och regeringarna i de nordiska länderna. År 1962 ingick de nordiska länderna Helsingforsavtalet, som sedan dess har utgjort den grundläggande ramen för det nordiska samarbetet. År 1971 bildades *Nordiska ministerrådet* som ett formellt forum för samarbete mellan de nordiska regeringarna och den politiska ledningen i de självstyrande områdena Färöarna, Grönland och Åland.

ANP 2006:735

© Nordiska ministerrådet, Köpenhamn 2006

ISBN 92-893-1326-9

Tryck: Alfa Print AB

Redaktör: Gunnar Zettersten

Översättningar: Tamarind AB

Layout: IdéoLuck AB, www.ideoluck.se (#50109)

Omslagsfoto: Terje Rakke/NordicLife

Upplaga: 3000

Tryckt på miljövänligt papper som uppfyller kraven i den nordiska miljösvanemärkningen.

Publikationen kan beställas på

www.norden.org/order.

Fler publikationer på

www.norden.org/publikationer.

Printed in Sweden

MILJÖMÄRKT Trycksak 341 127

Nordiska ministerrådet

Store Strandstræde 18

DK-1255 Köpenhamn K

Telefon (+45) 3396 0200

Fax (+45) 3396 0202

Nordiska rådet

Store Strandstræde 18

DK-1255 Köpenhamn K

Telefon (+45) 3396 0400

Fax (+45) 3311 1870

www.norden.org

Innehållsförteckning

Välkommen till 20 nordiska naturområden	2–3
Innehållsförteckning	4
Förord	5

DANMARK

Møns Klint	6–7
Skjern Enge	8–9
Vadehavet	10–11
Sydfynska skärgården	12–13

FINLAND

Skärgårdshavets nationalpark	14–15
Linnansaari nationalpark	16–17
Oulanka nationalpark	18–19
Pallas-Yllästunturi nationalpark	20–21

ISLAND

Jökulsárgljúfur nationalpark	22–23
Snæfellsjökull nationalpark	24–25
Hornstrandir naturreservat	26–27
Fjallabak naturreservat	28–29

NORGE

Folgefonna nationalpark	30–31
Geiranger-Herdalen landskapsvårdsområde	32–33
Vegaøyan världsarvsområde	34–35
Lyngsalpan landskapsvårdsområde	36–37

SVERIGE

Abisko nationalpark	38–39
Bullerön naturreservat	40–41
Store mosse nationalpark	42–43
Hornborgasjön naturreservat	44–45

Naturvårdsarbetet i Norden	46–47
----------------------------	-------

Naturen är den viktigaste orsaken till att turister kommer till Norden

Danmark lockar med det vidsträckta Vadehavet, nyskapade fågelrika vattenområden, havet och öarnas långa kuster med dyner, klinter och sandstränder. Glaciärer, fjäll och fjordar är bland de många naturfenomen som drar turister till Norge. Höglandet, vulkaner, geysrar och andra geologiska fenomen lockar turister till Island. Till Sverige kommer turisterna för fjällen, skogarna och de stora vidderna och Finland är bekant för att vara landet med tusentals sjöar och för sin exotism i Lappland.

Olika aktiviteter utövas i naturen, t.ex. fiske, hundslädkörning, kanotpaddling, bergsklättring, ridning, vandring, cykling och sportdykning. Många företag över hela Norden har startats just för att ta vara på intresset för dessa aktiviteter.

Den världsomfattande ökningen av ”grön” turism medför att de Nordiska länderna har en stor möjlighet till att vidareutveckla besöksnäringen. Sannolikt kommer efterfrågan på semester rik på natur- och kulturupplevelser samt naturaktiviteter att öka. Dessutom kommer det växande miljövärdsintresset att spela en större roll i turistens destinationsval.

Broschyren visar några av de för turism mest intressanta skyddade områdena i Norden. Den skall väcka intresse för och förmedla kunskap om de skyddade områdenas värden. Broschyren informerar om de skyddade områdena, var de ligger, vilka kvaliteter de har, hur man tar sig dit och vad man kan uppleva och göra där. Övernattningsställen, matställen och upplysningar om andra besöksmål i anslutning till området redovisas också. Turisten skall få en god beskrivning av den byggd som besöks.

Broschyren är utlagd på Nordiska ministerrådets hemsida www.norden.org och får fritt laddas ner och spridas.

Vill du veta mer om ditt eget lands skyddade områden, se följande hemsidor:

Danmark	www.skovognatur.dk
Finland	www.luontoon.fi och www.utinaturen.fi
Island	www.ust.is
Norge	www.dirnat.no
Sverige	www.naturvardsverket.se

Projektgruppen för Turism i skyddade områden i Norden

Danmark	Jens Muff Hansen
Finland	Annukka Rasinmäki
Island	María Harðardóttir
Norge	Olav Nord-Varhaug och Marie Lier
Sverige	Ingvar Bingman projektledare Gunnar Zettersten sekreterare

Møns Klint är den branta klinten mot havet på östsidan av ön Møn syost om Själland.

Så hittar du hit

Från Stege – den största staden på Møn – kör du österut genom Keldby, Borre och Magleby, och därifrån fortsätter vägen sedan direkt till parkeringsplatsen vid Store Klint. Det finns andra parkeringsplatser i området, bland annat vid Jydelejet och Liselund. Man får bara parkera på de markerade parkeringsplatserna (se till exempel broschyren från danska Skogs- och naturvårdsstyrelsen).

Adresser

Møns Klint och Klintholm
Broschyr utgiven av danska Skogs- och naturvårdsstyrelsen
www.sns.dk/Falster/vandrefl/53moenskl.htm

Ulvshale Naturcenter
Ulvshalevej 283.
4780 Stege
+45 5581 1853

Naturstigar, Møn
Stig Nøhr
Grønssundvej 275.
4792 Askeby
+45 5581 7172
Kutteren Discovery
+45 2140 4181
www.sejlkutteren-discovery.dk
Møns turistbyrå
www.moen-touristbureau.dk

Mer information

Sök på ämnet på:
www.skovognatur.dk

Stig Bachmann Nielsen/Naturplan

Møns klint.

Møns klint – landets vita ansikte mot öst

Längs Møns östkust speglar sig Møns klint i Östersjön. Här smälter de branta vita kalkklinterna, som är de högsta i Danmark, samman med den gröna bokskogen och de varierande betesmarkerna till ett fantastiskt naturområde, och det finns något som passar alla här – oavsett om man är turist, geolog eller botaniker. Varje år besöker cirka 300 000 personer klinten.

Møns klint utgör mer än 7 km av Møns östkust, och vid Dronningestolen når den sin högsta punkt på 128 m. Hela sträckan kröns klinten av den gröna klingskogen, där många av sluttningarna och ravinerna – de så kallade ”fallen” – når nästan hela vägen ned till kusten. I den norra delen av skogen finns långsträckt områden med betesmarker vid Jydelejet, och söder om klingskogen ligger stora betesmarker vid Høvblege. Totalt skyddas 2 100 hektar klint, skog och betesmark här.

Klinten: Kalken i Møns klint har skapats av kalkavlagringar från mikroskopiska djur och växter som levde i ett tropiskt hav för cirka 75 miljoner år sedan. Man kan se hur

kalkstenen trycktes upp av isen på de tunna, skiktade lagren av flintsten. Har man tur kan man hitta fossiler i kalkstenen – bland annat från sjöborrar, bläckfiskar och musslor.

Andis Liepa/Naturplan

Pilgrimsfalken häckar igen på Møns klint.

Utsikt över Sydstømø og Østersjøen ved Høvblege.

Møns klint ved Store Klint.

Växter och djur: Den kalkhaltiga grunden gör att många växter trivs och frodas här. Både i skogen och på betesmarkerna växer några av Danmarks mest sällsynta orkidéer – till exempel salepsrot och nyckelblomster. På betesängarna lever också en sällsynt sommarfjäril, den svartfläckiga blåvingen. Den trivs på sandiga betesmarker och behöver varma, öppna fält där det växer timjan eller mejram, där den kan lägga sina ägg. Fjärilen var utrotningshotad på grund av igenväxning, men genom en ordentlig röjningsinsats räddades både sommarfjärilen och flera sällsynta växter i området. Större delen av klinten är otillgänglig. Det kom pilgrimsfalken på och drog nytta av det när den valde boplat. Falken försvann 1970 på grund av att äggen plockades, men sedan 2001 finns det nu häckande fåglar på klinten igen, och det är här som falken än så länge har sin enda häckningsplats i Danmark.

Klintskogen: Den kalkrika jorden här gör att bokträden växer långsamt, och står med ljusgröna blad hela sommaren. En del av skogen är ”naturskog”, där skogen får ta hand om sig själv och här trivs många olika djur och växter.

Jydelejet och Høvblege: Jydelejet är en öppen

betesmark som skär in i landskapet bakom klinten. Spridda trädklångor och enbär samsas med karga gräsplättar. Här betar boskap och man röjer också bort oönskade träd och buskar. Söder om klintskogen ligger ett annat vidsträckt, kuperat betesmarksområde – Høvblege. Det går flera leder genom området och utsikten över hela Sydstømø og Østersjøen är fantastisk.

Liselund: I den norra delen av klintskogen ligger Liselund, vars lilla slott med halmtak är ett utmärkt exempel på trädgårds- och byggnadskonst från slutet av 1700-talet.

Friluftsliv: Man kan ta sig fram längs hela klintens ås. Man kan också gå längs med stranden, men på många platser kan det vara svårt att komma fram och ibland kan stranden vara avspärrad på grund av rasrisk. På flera ställen finns det trappor ned till stranden. Det är inte lämpligt att bada här, eftersom stranden är stenig och vattnet mycket strömt. I stället kan man gärna prova fiskelyckan här, i synnerhet om man vill fiska havsöring. Vid Store Klint finns det en naturlekplats för barnen. Från Klintholms hamn kan man ta sig ut med båt och se Møns klint från vattnet, och eftersom avstånden på Møn inte är stora är det perfekt att cykelsemestra på ön.

Naturcenter: Under 2007 beräknas nya Geocenter Møns klint stå klart vid Store Klint. Det ska bli ett geologi- och naturcenter med utställningar om klinten, hur den uppstod och vad den betyder för landskapet och naturen runt omkring.

Året runt: Møns klint är ett spännande resmål året runt, men är nog som vackrast i maj-oktober då skogen står i full prakt. Om man vill se några av de sällsynta orkidéerna bör man komma i maj-juni. Vid fuktiga perioder under vinterhalvåret är rasrisken större och det kan vara svårt att komma fram på många platser nedanför klinten.

Betesmark ved Jydelejet.

LOGI

På Møn finns det både campingplatser, sommarstugor och privata bed & breakfast-ställen att bo på. Nära klinten ligger Møns vandrarhem. Det är också möjligt att bo på ”kro”, till exempel ända ute vid Møns klint på Liselunds nya slott. Du kan få mer information på Møns turistbyrå.

MAT

Det finns många spännande restauranger på Møn. Præstekilde Hotel i Keldby, Damme Kro med dansk husmanskost i Askeby och Liselunds nya slott där man bland annat kan äta ekologiskt är några av möjligheterna.

ANDRA BESÖKSMÅL

På den norra delen av Møn ligger Ulvshale, där spännande naturskog och hedmark breder ut sig. I skogen precis intill campingplatsen ligger Ulvshale Naturcenter, som ordnar utflykter och arrangemang på hela Møn. Från Ulvshale går det en bro till den lilla ön Nyord, där du hittar fågelrika ängar och en idyllisk by. I flera av Møns kyrkor finns det mängder av kalkstensmålningar från medeltiden – bland i Keldby, Elmelunde och Fanefjord kyrka.

Skjern Enge ligger i Västjylland längs den yttersta delen av Skjern Å ut mot Ringkøbing Fjord.

Så hittar du hit

Området nås lätt med bil. Det går tåg och bussar till Skjern och Tarm. Från busstationen i Tarm kan du ta Nebel-bussen som stannar i Lønborg. Härifrån kan man sedan ta sig ned i området till fots eller med egen cykel. Det går allmänna vägar till flera parkeringsplatser i utkanten av naturområdet.

Adresser

Skjern-Egvad Museum – Västjyllands ekomuseum
Bundsbæk mølle
www.skjern-egvad-museum.dk

Skjerns turistbyrå
www.visitvest.dk

Tarms turistbyrå
www.visittarm.dk

Mer information

Sök på ämnet på:
www.skovognatur.dk

Skjern Enge – ett nytt fågelparadis på den jylländska västkusten

På 1960-talet rensades Skjern Å ut mot Ringkøbing Fjord upp och cirka 4 000 hektar floddelta, ängar och sumptmark avvattnades. I ett enda slag försvann en fantastisk häckningsplats för vattenfåglar. Den nya marken gav i stället plats för mer lantbruk. I dag håller utvecklingen i Danmark på att vända. Nya sankmarker har vuxit fram – och Skjern Å slingrar sig fram mellan sankna ängar och frodiga vassruggar.

Under 1987 beslutade Folketinget att återställa vattendraget och återskapa 2 200 hektar våtmark längs 19 km av den nedersta delen av Skjern Å. Arbetet påbörjades 1999 med bidrag från EU:s Life-program och var klart 2002.

Målet var att återskapa ett stort och rikt naturområde för vilda växter och djur, förbättra miljön vid Ringkøbing Fjord och främja friluftslivet här.

Bara några år efter att området återskapades har tusentals fåglar hittat hit igen – och projektet förväntas också att gagna uttrarna och laxen i Skjern Å. Jakten i hela området är reglerad och området är märkt som europeiskt skyddat naturområde (Natura 2000).

Naturupplevelser: Parkeringsplatserna längs Skjernåvej mellan Skjern och Lønborg ligger nästan i vattenkanten, bara några få meter från fåglarna. Många gäss, änder, vadarfåglar och

doppingar häckar på ängarna, och ett stort antal fåglar – bland annat kortnäbbade gäss och sångsvanar – stannar till under flyttiden. Även skedstorken har börjat hitta till Skjern Enge under häckningstiden. Det är en storslagen upplevelse att se dessa vackra fåglar.

Kulturhistoria: Skjernådalen har bebotts av människor sedan forntiden. Här har man hittat rester av grav- och boplatser från järnåldern. Laxfisket och betet på ängarna har haft stor betydelse för området. Runt 1100-talet låg det en kungsgård väster om Lønborgs kyrka, och Lønborggård var från början en biskopsgård som uppfördes av biskopen i Ribe under 1400-talet. På flera platser längs ån har det funnits vadställen, bland annat vid Lønborg och Skjern. En ny hängbro, Kong Hans bro, har byggts där den äldsta bron över Skjern låg en gång i tiden.

En rask tur på skridskor över strandängarna i januari.

Jens Muff Hansen/Naturplan

Jens Muff Hansen/Naturplan

Svarthalsade doppingar lever familjeliv vid en av parkeringsplatserna i området.

Information: I den sydvästliga delen av området norr om Vostrup ligger Naturcenter Skjern Enge där en utställning om ängsfåglarna visas. I den östra delen av naturområdet håller Naturcenter Skjern Å på att byggas, och där ska bland annat en utställning om åns historia och växt- och djurlivet i området visas. Det finns många skyltar och flera informationstavlor, bland annat vid bensinstationen Nord och Skjerns båthamn, som handlar om ådalens historia och naturen här.

Faciliteter: Det finns över 20 km leder med gångbroar och parkeringsplatser, så det finns mycket goda möjligheter att promenera, cykla och rida här. Totalt finns det 26 parkeringsplatser i anslutning till lederna, och vid

Lønborgs kyrka tittar upp igen över de vattenfyllda ängarna längs Skjern Å. I bakgrunden syns Ringkøbing Fjord.

flera av dem finns det toaletter och grillplats. Man har också byggt fågeltorn och fågel-skjul på flera platser. I det största tornet – vid Skjernåvej – finns det ramper för rullstolar och besökare som har svårt att gå. En del stigar och rastplatser är förstärkta, så att de kan användas av rörelsehindrade. Vid bensinstationen Nord och öster om Borris finns det enkla lägerplatser där man kan övernatta under bar himmel – mitt i naturen.

Friluftsliv: Det är tillåtet att paddla kanot från Borris till fjorden mellan den 16 juni och 28–29 februari. Området lämpar sig väl för cykelturer och ridning. Information om var du kan hyra cykel eller häst kan du få av turistbyrån i Skjern. Det finns gott om fisk

i Skjern Å. Här kan man fiska äkta västjylländsk lax, och ibland nappar fiskar på upp till 26 kg. Fiskebevis och fiskekort för ån kan man bland annat köpa på turistbyråerna i Skjern och Tarm. Fiskesäsongen varar från 16 april till 15 september. Det finns också goda möjligheter att jaga vattenfågel i området.

Särskilda aktiviteter: Oxbøl Statsskovdistrikt ordnar många utflykter med naturguide i Skjern Enge, både för barn och vuxna. På utflykterna får man hjälp att lära sig att känna igen vattenfågellarna. Det finns också många andra natur- och kulturhistoriska aktiviteter. Bäst är att höra sig för, till exempel på Oxbøl Statsskovdistrikt och Skjern Egvad Museum, eller på turistbyråerna i Skjern och Tarm.

LOGI

Det finns flera campingplatser nära Skjern Enge, bl.a. i Skjern och Tarm. Du kan också hyra stugor eller lägenheter. Några av hotellen här är Hotel Vestjyden i Skjern, Hotel Smedegården i Lem, Bechs Hotel i Tarm, samt Skaven Hus och Bundsgård Hotel i Borris. Dessutom finns det lägenheter, sommarstugor och bed & breakfast-ställen på flera platser, särskilt längs med Ringkøbing Fjord. Mer information kan du få av turistbyråerna i Skjern och Tarm. Vid Bundsbæk Mølle norr om Skjern finns det ett vandrarhem, som drivs av Skjern Egvad Museum.

MAT

Det finns många möjligheter att äta ute i bl.a. Skjern och Tarm. På hotellen ovan hittar du pizzerior, grillrestauranger och andra typer av restauranger. Fahl Kro ute vid Ringkøbing Fjord söder om Bork Havn är väl värt ett besök. På sommaren serveras det eftermiddagskaffe i det gamla skänkrummet, och på torsdagskvällar kan du njuta av den berömda äggkakan (bordsbeställning på +45 7528 0143). Från restaurangen på Skaven Hus vid Skaven Strand har du en fantastisk utsikt över Ringkøbing Fjord.

ANDRA BESÖKSMÅL

I Skjern visas utställningen "Alle tiders Å" som handlar om avvattningen och återskapandet av Skjern Å. Skjern Egvad Museum består av 15 kulturhistoriska platser längs Ringkøbing Fjord, bland annat en järnåldersby vid Bundsbæk Mølle och ett vikingamuseum vid Bork Havn. Platserna länkas samman av "Drivevejen" – en 33 km lång cykelväg. Stranden längs med Holmslands Klit och Tipperhalvön med fågelreservatet, Tipperne (begränsade öppettider), i södra delen av Ringkøbing Fjord är också väl värd ett besök.

Vadehavet ligger i Sydvästjylland ut mot Nordsjön.

Så hittar du hit

Rikscykleden 1 (Västkustleden) går genom vadehavsområdet nära vallarna. Man kan ta bil med sig på färjan till Fanø, men det går också bra att klara sig med öns bussar. Rømø har en bil- och cykelförbindelse över vallen. Med Vadehavsbussen – en traktordragen konvoj – kan du ta dig till Mandø från Vester Vedsted några få km söder om Ribe.

Adresser

Vadehavscentret
www.vadehavscentret.dk

Naturcenter Tønninggård
tonnisingaard@romo.dk

Natur & Kulturformidlingscentret
Myrthuegård
www.myrthuegaard.dk

Blåvand Naturcenter
www.blaavand-naturcenter.dk

Sort Safari
www.sortsafari.dk

Vadehavets Net Nyt
www.vnn.dk

Turistbyråer

Blåvandshuk: www.bte.dk
Esbjerg: www.visitesbjerg.com
Fanø: www.fanoeturistbureau.dk
Ribe: www.ribetourist.dk
Tønder: www.visittonder.dk

Mer information

Sök på ämnet på:
www.skovognatur.dk

Lars Maltha Rasmussen/Naturplan

Varje år besöker 10–12 miljoner vattenfåglar vadehavsområdet under flyttiden.

Vadehavet – där slättlandet möter havet

Bistert och milt: så vitt skilda beskrivningar kan man höra om marsken och Vadehavet. Sällan låter den friska vinden bli att svepa över de öppna vidderna. Vissa dagar rasar fruktansvärda stormar in från väst och sätter skräck i de som bor här. Andra dagar skiner solen från en klarblå sommarhimmel och bådär om en underbar dag vid havet.

Marsken och Vadehavet sträcker ut sig längs södra Jyllands västkust – ut mot Nordsjön – och här finns otroliga strandbottnar, sanddynor, heddar och strandängar, som till stor del är skyddade, antingen som reservat eller enligt internationella skyddsbestämmelser (Natura 2000).

Själva Vadehavet – med tidvattnet som kommer och går två gånger om dygnet – är Danmarks största vattenområde, totalt cirka 1 350 km². Här samlas imponerande fågelflockar på sin resa mellan norr och söder, och många av Nordsjöns fiskar börjar sitt liv som

ägg och yngel i det näringsrika vattnet här.

Ett stort antal turister njuter av livet längs de vita badstränderna och på sanddynorna på öarna. Andra kopplar av med en promenad på öarnas heddar och marker, eller i Ribe eller någon av de andra gamla städerna på marsken.

Naturcenter: Den som besöker Vadehavet kan börja vid något av områdets naturcenter. Här får man information om naturen, kulturhistorien och det dagliga livet vid vadehavet. Centren anordnar också utflykter, t.ex.

sälsafari, fisketurer och besök på strandbotten i jakt på smådjur.

Naturupplevelser: En promenad längs havet är en otrolig upplevelse året runt, både vid storm och vid mildväder. När vinden blåser från öster kan man ha turen att hitta bärnsten – och då springer tiden fort iväg! Den vidsträckta strandbotten kan upplevas på många platser. Stora flockar med vadarfåglar och änder stannar till vid Rømø-vallen under flyttiden. Under sensommaren och hösten är det en imponerande syn när stararna samlas för natten, bl.a. i Tøndermarsken.

Vadehavsöarna: På den lilla ön Mandø får man en god överblick över Vadehavet. Ön skyddas av höga vallar och förbinds med fastlandet via en väg över havsbotten, som bara kan användas vid lågvatten. När det stormar kan ön vara isolerad i flera dagar. Rømø och Fanø är mer trafikerade, men här finns ändå stora naturområden. Till Rømø kommer man via en 10 km lång vall. Till Fanø tar man sig med färja från Esbjerg.

Slussar: Nästan alla utlopp mot Vadehavet regleras med slussar och vallar, för att skydda befolkningen och marken bakom vallarna när havet pressar på. Skillnaden under tidvattnet är upp till cirka två meter. Under stormflod kan havsvattnet stiga med 5–6 meter över det normala.

Varde Ådal: Varde Å norr om Esbjerg är en enda flod från Vadehavet där vattnet fritt går in och ut genom ådalen. Vid stormflod kan vattnet fylla ådalen ända in till Varde. Varde Å är högt skattat i internationella sammanhang. De naturliga förhållandena skyddas genom avtal med jordbrukarna i området.

Sol och bad: De bästa badstränderna hittar du på Rømø, Fanø och Skallingen, som grän-

Cykeltur från Ribe till Vadehavet genom marsken. Domkyrkan i Ribe i bakgrunden.

sar till den norra delen av Ho-bukten ut mot Vesterhavet. På några platser kan man köra bil på stranden. Andra områden är avspärrade för trafik för att skydda sällsynta häckfåglar som dvärgtärna och större strandpipare. Stränderna är välkända för sina fantasifulla drag. Här kan du bland annat också windsurfa och ta en tur i en kitebuggy på vissa platser. Man kan också hyra häst eller spela golf och tennis.

Stadsturer: Ribe är den äldsta köpstaden i Danmark, och här hittar du välbevarade hus och trånga och kullerstensbelagda gränder. Turistbyrån i Ribe anordnar guidade turer i stadens historia. Varför inte ta en stämningsfull kvällstur med nattvakten? Andra vadehavstäder som har något alldeles extra är Løgumkloster och Tønder – och den stora hamnstaden Esbjerg.

Andra aktiviteter: Det platta landskapet lämpar sig väl för cykelsemester. Fritidsfisket är bra på den västra sidan om öarna – särskilt ut mot de strömma områdena, där man kan fånga plattfisk med sandmask. Naturcentren anpassar sina arrangemang efter årstid. Bäst är att höra sig för om aktiviteter på någon av alla turistbyråer längs Vadehavet.

Krabbor vid en utflykt i Vadehavet.

På väg med Mandøbussen.

LOGI

Det finns mängder med campingplatser, sommarstugor och privata bed & breakfast-ställen längs Vadehavet. Mer information om hur du bokar kan du få av turistbyråerna. Du kan också tillbringa semestern på något av de fina hotellen eller vårdshusen. Här finns något som passar alla, både i städerna och på landsbygden. I Ribe kan man övernatta bakom tunga järndörrar i det gamla häktet vid domkyrkan.

MAT

Det finns många bra matställen, bland annat kaféer, restauranger och hotell, i städerna. Man kan också prova sig fram på vårdshusen. Prova till exempel rödspätta med persiljesås på gammaldags vis. Vem kan bättre laga en sådan traditionell rätt än kockarna vid Vadehavet?

ANDRA BESÖKSMÅL

På vikingacentret söder om Ribe finns det massor av aktiviteter, både för vuxna och barn. Här kan du till exempel titta på riduppvisningar, slakt eller flyguppvisningar med falkar. Domkyrkan och vikingamuseet i Ribe är också väl värda ett besök. Fiskeri- och sjöfartsmuseet/Saltvattensakvariet nordväst om Esbjergs fiskehamn är en upplevelse för hela familjen. Inte minst sälarna lockar många besökare.

Sydfynska skärgården är kusten, det långgrundade havet och de många småöarna längs med Sydfyn.

Så hittar du hit

Tåsinge och Langeland kan man bekvämt ta sig till via de vägar och broar som går mellan öarna. Till Ærø tar man sig med färja – det finns förbindelser från Svendborg, Fåborg och Rudkøbing. De flesta mindre, bebodda öarna har också färjeförbindelse. Om man vill ta sig till obebodda öar och holmar är det enklast att segla själv. Många av småöarna är fågelreservat, och dit har man inte tillträde under perioden 1 mars – 15 juli.

Adresser

Tips på utflykter till fots, till havs och på cykel hittar du på:

www.sydfynskeohav.dk
www.fyntour.dk
www.maritim-center.dk

Flera museer har information om skärgårdens kustkultur: Se bl.a. Langelands museum på: www.langelandsmuseum.dk

Turistbyråer

www.arre.dk
www.infolangeland.dk/Turistkontor.html
www.faaborg.dk
www.svendborg.dk

Mer information

Sök på ämnet på: www.skovognatur.dk

Den sydfynska skärgården – gröna öar i blå skrud

Frodiga gröna småöar som tittar fram i det blå havet – så kan man kort beskriva den sydfynska skärgården. Här ligger små byar och gamla städer väl skyddade av Fyn. Strandängar, klinter, sund, vattensamlingar och buskar sätter sin prägel på landskapet. Naturområdena är för det mesta små, men tillsammans blir de till ett fantastiskt och unikt landskap.

Stig Bachmann Nielsen/Naturplan

Voderup Klint, Ærø.

Den sydfynska skärgården är områdena längs den sydfynska kusten. Hit räknas cirka 50 öar – Langeland, Ærø och Tåsinge är de största – och området täcker nästan 500 kvadratkilometer.

Här hittar du vackra landskap, kuststräckor och fjordar med ett rikt djurliv, spännande miljöer och gamla städer med trånga gränder.

Hela den sydfynska skärgården är märkt som europeiskt skyddat naturområde (Natur 2000). Många områden är skyddade, och en del platser är märkta som viltreservat.

Naturupplevelser: Skärgården är ett morän-landskap, där kullarna sticker upp ur havet som små öar. De många öarna, bukterna och

sunden smälter ihop till en lång kuststräcka med stränder, strandängar och klinter. Man kan ofta få se sälar och tumlare mellan öarna. På flera av öarna lever den sällsynta klockgrodan, och på många av de obebodda öarna och holmarna häckar måsar och tärnor, bland annat dvärgtärnor. Även på de stora öarna finns det fina fågelområden, t.ex. vid Tryggelevsundet, Tåsinge-vadet, Bøjden-sundet och Helnæs. På hösten är Synlangeland en viktig rastplats för rov- och sparfåglar som är på väg söderut för vintern, och på vintern kan över 70 000 fåglar stanna till i skärgården.

Kulturen på småöarna: Lyø är en av de vackraste öarna, med sina fina bondgårdar,

Återskapat naturområde vid Nakkebølle Fjord.

Strandäng längs den sydfynska kusten.

Gamla hus i Ærøskøbing.

hus med halmtak och sin lilla kyrka. På flera öar har man bevarat gamla seder, som har försvunnit i övriga Danmark. På Avernakø har man t.ex. bevarat traditionen med majstång. Om man går i kyrkan på Lyø är det bra att komma ihåg att kvinnor alltid sitter på norra sidan och männen på södra sidan!

Gamla stadsmiljöer: Ærøskøbing är nog Danmarks bäst bevarade 1700-talsstad, med kullerstensbelagda gator och gränder och många gamla hus. Langelands ”huvudstad” Rudkøbing är också värd ett besök om du vill uppleva stämningen i en gammal köpstad. I Fåborg kan man ofta höra väktarsång under sommaren. Det finns många välbevarade borgarhus och gamla köpmansgårdar här. Längs den sydfynska kusten finns det också många byar med korsvirkeshus, t.ex. i Falsled och Nørre Broby.

Friluftsliv: I slutet av 2006 kommer en ny vandringsled på 200 km runt skärgården att öppnas upp. I Svanninge Bakker hittar man Danmarks största naturlekplats (Trolde-land). Skärgården lämpar sig väl för fritidssegling. Det finns gott om hamnar och ankringsplatser. Man kan också paddla kajak, dyka och mycket mer. På flera platser kan man följa med på segelturer med gamla träbåtar eller färjor. Det går mycket bra att cykla både på Ærø och på Langeland. Fisket är bra längs hela kusten, särskilt efter havsöring. Från Fåborg kan man följa med kuttrar ut på havsfiske, t.ex. efter torsk.

Återskapande och skötsel av naturen: På flera öar, bl.a. Skarø och Strynø Kalv, klipper man gräset för att skydda fågelliv och växter som trivs i låg vegetation. Längs den sydfynska kusten har man återskapat naturen

vid Nakkebølle Fjord. Här finns många bra utkiksplatser där man bekvämt kan titta på fåglarna. Vid Klise-sundet på Sydlangeland finns det ett område där hästar betar året runt.

Museer: Naturama i Svendborg är ett modernt zoologiskt museum där man kan se en utställning om valar, däggdjur och fåglar från Nordeuropa och Grönland. Det finns också flera kulturhistoriska museer, bl.a. Langelands museum. Smakkecenter på Strynø är ett fartygsmuseum, där man också kan hyra båt. Marstals sjöfartsmuseum har en stor samling fartygsmodeller och föremål som de lokala fiskarna tagit med sig hem från havet.

Andra aktiviteter: De lokala turistbyråerna kan tipsa om aktiviteter och evenemang året om.

LOGI

Det finns många campingplatser, sommarstugor och privata bed & breakfast-ställen i den sydfynska skärgården. Mer information om hur du bokar kan du få av turistbyråerna. Du kan också tillbringa semestern på något av de fina hotellen eller vårdshusen. Här finns något som passar alla, både i städerna och på landsbygden. På de mindre öarna får man själv undersöka möjligheterna för övernattnig genom att fråga turistbyråerna.

MAT

På Sydfyn, Tåsinge, Langeland och Ærø finns det många bra ställen att äta på: restauranger, vårdshus och hotell. På några av ställena kan man avnjuta mat av världsklass, som t.ex. på Falsled Kro. Vid Tranekær på Langeland kan man dricka kaffe i en spännande miljö i det gamla herrgårdsstallet.

ANDRA BESÖKSMÅL

En utflykt i bil eller på cykel till Arreskov Sø och Brændegård kan ge en bra bild av Sydfyns kuperade landskap. Vid Brændegård Sø finns det en stor koloni med skarv, som blir mat om sommaren för havsörnarna från Arreskov Sø.

Skärgårdshavets nationalpark ligger i Åbo skärgård i sydvästra Finland

Så hittar du hit

Det bästa sättet att stifra bekant-skap med nationalparken är en egen båt men till de bebyggda öarna kommer man också med passbåt. Det går även sjötaxi till öarna. Passbåtar till nationalparken avgår från bl.a. Dragsfjärd och Nagu.

Tidtabell och rutter:

www.liikkujat.com

Blåmusslans naturum i sydspetsen av Dragsfjärds kommun, i slutet av väg 1830, utgör en bra utgångspunkt.

Adresser

Forststyrelsen

Blåmusslans naturum

Meripuistontie

25930 Kasnäs

Telefon: +358 0205 644620

sinisimpukka@metsa.fi

www.luontoon.fi/skargardshavet

Skärgårdshavet – rika traditionslandskap karga kobbar

Skärgårdshavet med sina tusen öar, kobbar slipade av inlandsisen och traditionella lövängar tillhör Finlands mångfaldsområden. Skärgårdshavets nationalpark skyddar skärgårdshavets natur och kultur, säkerställer ett traditionellt sätt att bruka naturen samt håller skärgården levande. Nationalparken utgör en del av skärgårdens mer omfattande samverkansområde och Unescos biosfärområden.

Skärgårdshavets nationalpark ger en bra bild på hur landskapet förändras från kobbar i det yttersta havsbandet till innerskärgårdens skogsklädda öar. Växelverkan mellan människan och naturen är en del av nationalparkens mångfald. Vårdbiotoper utformade av bebyggelsen och betet, liksom hagar och lövängar hålls öppna genom slätter. Det kan också finnas betande kor och får på öarna. Den ståtliga havsörnen kännetecknar nationalparken. Tack vare målmedveten vård

kan en uppmärksam sjöfarare nästan dagligen se havsörnar.

Service: Öar och vattenområden inom nationalparken lämpar sig bra för båtliv och paddling. Utöver naturhamnar finns det bojar och bryggor. På en del av öarna har man anlagt camping- och eldningsplatser med tillhörande torrdass. På Konungskär i Korpo finns en övernattingsstuga att fritt använda. På många öar finns naturstiggar med varierande

Seppo Keränen

Berghamn.

Löväng i Boskär.

Hanna Ylitalo

Adam och Eva.

längd. Längs naturstigarna kan man stifta bekantskap med skärgårdens omväxlande natur och människans inverkan på skärgården. Utställningarna i Berghamns naturstuga i Nagu ger en bild av den traditionella fiskenäringen. I Jurmo finns en naturstuga som visar vägen till öns natur och historia.

Seppo Keränen

Lövängsskötsel.

Naturum: Blåmusslans naturum utgör en bra utgångspunkt för den som vill upptäcka nationalparken. Utställningarna i Blåmusslan presenterar skärgårdens natur både ovan och under vattenytan. I naturum kan man också se på kortfilmer om skärgårdsnaturen. Guidade turer bör man boka i förväg på telefon.

Sevärdheter: Nationalparken innefattar flera natursköna och idylliska öar.

Ön Jurmo är den sista förlängningen av Stängselåsen som sträcker sig över hela Finland. Ön består av en nästan kal moränhed med ljung som tjänar som en viloplats till och med för många sällsynta flyttfåglar. Om man följer Stängselåsen längre in i skärgården kommer man till Sandö där det växer så pass mycket träd att man kan kalla det för en skog.

På Jungfruskär finns frodiga lundar och lövängar med sällsynta växtarter som Adam och Eva samt rosettjungfrulin liksom en vidsträckt flada med utsiktstorn.

Istiden har lämnat spår överallt i Skärgårdshavet. Nationalparkens största jättegryta finns på Jungfruholmen. Längs en naturstig i omgivningarna av Blåmusslans naturum i Kasnäs kan man bekanta sig med skärgårdens geologi.

Seppo Keränen

Sandö.

Hanna Ylitalo

Ängen i Berghamn.

MAT OCH LOGI

Inom nationalparkens samverkansområde och i dess omedelbara närhet finns flera matställen och övernattningsmöjligheter av varierande kvalitet liksom företag som erbjuder program och utflykter. Ytterligare information finns på www.suomensaaristovaraus.com och Åbolandets och skärgårdens turistinformation på www.saaristo.org

ANDRA BESÖKSMÅL

Man kan stifta bekantskap med skärgårdens mångsidiga historia på Rosalas vikingacentrum (www.rosala-viking-centre.com), på Bengtskärs (www.bengtskar.fi) och Utös fyröar. Korpoströms Skärgårdscentrum berättar om skärgårdens kultur och historia (www.saaristokeskus.fi). Skärgårdens Ringväg (Rengastie) är ett enkelt sätt för bilburna att under sommartid bekanta sig med en del av skärgården (www.saaristo.org).

Linnansaari nationalpark ligger i östra Finland mitt i Saimens sjöområde.

Så hittar du hit

Linnansaari nationalpark når man vattenvägen. Både Porosalmi och Mustalahti i Rantasalmi eller Oravi kan utgöra en startpunkt. Det går också att ta sig till Linnansaari längs en utstakad väg från Rantasalmi centrum via Ketveles kanal. Från Mustalahtis gästbrygga (3,5 km från Rantasalmi) är det enkelt att ta sig till nationalparken med egen båt. Båtrutten från Nyslott till Varkaus går genom området.

På sommartid finns det en daglig båtförbindelse mellan Oravi – Linnansaari – Oravi samt Porosalmi – Linnansaari – Porosalmi. Båttaxin i Oravi och Porosalmi (1 – 6 personer) utgör ett alternativ under isfri tid. Dessutom finns det ett antal utflyktsarrangörer som gör kryssningar på beställning.

Adresser

Oskari – Linnanssaaris naturum
Ohitustie 7
58900 Rantasalmi
Telefon: +358 0205 645916

Nestori – Saimens naturhus
Aino Acktén puistotie 4
57130 Nyslott
Telefon: +358 0205 645929
saimaa@metsa.fi
www.luontoon.fi/linnansaari

Linnansaari – finskt insjölandskap när det är som bäst

Linnansaari nationalpark vid Haukivesi som är en del av Saimen med hundratal öar och stora fjärdar utgör ett paradiset för paddlare. Nationalparken lämpar sig både för dagsutflykter och turer med övernattnings. I skydd av öarna lever också Linnanssaaris mest kända invånare, den utrotningshotade saimenvikaren.

Markus Sirkka

Paddlare i Linnansaari.

Den som rör sig på sjön kan med god tur få syn på någon av de 50 individer av saimenvikare som lever inom nationalparken. Tack vare framgångsrika räddningsaktioner finns det åtminstone 280 vikare i Saimen. Öarnas karga strandklippor döljer bakom sig frodiga lundar. Även den utrotningshotade vitryggiga hackspetten har sitt hem i Linnanssaaris gamla lövskogar. Lövskogarna och ängarna är ett resultat av svedjebruk. De sista svedjorna hörande torpet i Linnansaari brändes på 1930-talet tills man på sommaren 1993 på

nytt återupptog svedjebruket. På så sätt bevaras landskapet från svedjebrukets tid samtidigt som man skyddar utrotningshotade arter som är beroende av biotopen.

Service: Det finns 20 utflyktshamnar inom nationalparken med campingplats och eldstad för egen matlagning. Merparten av gästhamnarna lämpar sig bara för småbåtar.

Sammakkoniemis campingplats med avgiftsbelagda övernattningsbodas och en bastu att hyra, kokskjul, kiosk, toaletter, återvin-

Vinter i Linnansaari.

ningsstation, informationsskjul och avgiftsbelagd småbåtsbrygga för 10 båtar ligger på huvudön. Hamnen lämpar sig också för köl-båtar. På campingplatsen kan man köpa fiskekort och kartor över området samt boka en guidad tur och hyra utrustning.

Leder: På Linnansaaris huvudö finns utöver Linnonpolku (2 km) två korta ringstigar (5,5 km och 7 km). De kuperade stigarna leder bl.a. till Linnansaaris torp och gamla svedjeland eller till öns utsiktsplats. Stigarna avgår från infopunkten på Sammakkoniemis campingplats.

Aktiviteter: Nationalparken lämpar sig bra för båtliv. Man bör stifta bekantskap med den känsliga naturen genom att ro eller paddla. Parken utgör en del av en omfattande paddlingsled där Vikarvägen-etappen (Norppa-taival) omfattar paddlingsvarvet i Kolovesi och nationalparken (7-10 dagar).

Nationalparkens symbol fiskgjusen är en av dess 70 olika fågelarter. Parken är en utmärkt plats för fågelskådning. Det går också att fiska inom området men för att skydda saimenvikaren och fågellivet finns det några begränsningar. Olika utflyktsarrangörer anordnar på beställning vikare- och naturutflykter.

Naturum: Oskari – Linnansaaris naturum ligger i Rantasalmis centrum. Utställningen

ger ett levande inblick i särdragen i Linnansaaris nationalpark. Oskaris kundtjänst ger aktuell information om nationalparken och aktiviteterna där, utflyktstips, fiskekort och guidning i naturum.

Nestori – Saimens naturum i Nyslott ligger ca 40 km från Linnansaaris huvudö. I Nestoris idylliska trähus kan man stifta bekantskap med Saimen och saimenvikaren.

Sevärdheter: Linnansaaris torp med omgivningar är ett värdefull traditionslandskap där besökarna kan stifta bekantskap med den försvunna livsstilen från förra seklets början. Svedjegården som restaurerats som utflyktsmål är öppen för allmänheten.

MAT OCH LOGI

Sammakkoniemis campingplats bjuder på övernattnings i bodar och en kiosk med kaffeservering. Grupper kan boka måltider. Sammakkoniemis campingplats i Linnansaari; SaimaaHoliday (www.saimaaholiday.net) tel. +358 0500 275458. I Oravi (ca 5 km från huvudön) finns en lanthandel, restaurang och hostel. I Porosalmi (Rantasalmi) (ca 12 km från huvudön) finns semesterbyn Järvisydämen kauppa samt restaurang. Den bästa övernattnings- och måltidsservicen hittar man i Rantasalmis centrum ca 15 km från parken. Se Rantasalmen matkailu (www.rantasalmi.fi).

Torpet i Linnansaari.

Linnavuoris utsiktsplats.

Linnavuoris utsiktsplats är en hög klippa på öns nordvästra del och bjuder på en panoramavy över ett av de vackraste insjölandskapen i Finland.

ANDRA BESÖKSMÅL

I Oravi finns en gammal kanal som man började anlägga 1859. Genom Joutenvesi kan båtfolket ta sig till lugnet i Kolovesi nationalpark. Därifrån kan man fortsätta resan genom Kerma-kanal till den vackra Kerma-sjön. Nyslott utgör porten till Pihlajavesi vilsamma insjölandskap. Nyslott bjuder på det historiskt intressanta Olofsborg och andra sevärdheter. Turistinformationen i Nyslott; www.savonlinna.fi.

Oulanka nationalpark ligger i Kuusamos och Sallas kommuner i Lapplands län.

Så hittar du hit

Startpunkterna för utflyktslederna i Oulanka ligger i parken eller vid servicepunkterna och byarna i dess närhet och nås bäst med bil.

På sommaren finns en daglig bussförbindelse till Björnrundans (Karkkierros) vandringsled och på vardagar vintertid kommer man till startpunkterna med skolbussen.

Flygbussen har sin rutt genom byarna i närheten av Oulanka mot Salla.

Med tåg kommer man till Uleåborg (280 km), Kemijärvi (90 km) och Rovaniemi (180 km) varifrån det finns en bussförbindelse via Kuusamo (50 km) och Salla (40 km) till servicepunkterna i Oulanka.

Den närmaste flygplatsen ligger i Kuusamo (50 km) som på vintertid har en daglig flygförbindelse men som på sommaren trafikeras mer sällan.

Adresser

Oulanka naturum

Liikasenvaarantie 132

93999 Kuusamo

Telefon: +358 0205 646850

oulanka@metsa.fi

Servicepunkt Karhuntassu

Torangintaival 2

93600 Kuusamo

Telefon: +358 0205 646804

karhuntassu@metsa.fi

Hautajärvis naturum

98995 Hautajärvi

Telefon: +358 0205 646870

hautajarvi@metsa.fi

www.luontoon.fi/oulanka

Kari Lahti

Jyrävä-forsen.

Oulanka – frodiga älvlandskap och anslående vyer

Naturförhållandena i Oulanka nationalpark med sina 27 000 hektar bildar en speciell sydlig, östlig och nordlig helhet med fantastisk och mångsidig natur. Oulanka-älvens natur- och kulturlandskap har valts till ett av Finlands nationallandskap. Den brokiga mångfalden av skogar, älvdalar, berg samt nordliga skogar, lundar och våtmarker gör Oulanka till ett utmärkt utflyktsmål.

Oulanka som ingår i barrskogszonen, taigan, utgör med sina höjdskillnader och omväxlande markförhållanden ett rikt område för samtliga levande organismer. Bland parkens hundratals kärlväxt- och mossarter finns många sällsyntheter. Oulankas otaliga översvämmade ängar som årligen vårdas bl.a. genom slättertalkoot erbjuder gynnsamma växtplatser för arterna. Namnet Oulanka betyder just översvämmande.

Nornan (*Calypso bulbosa*) som valts till parkens symbol påträffas rikligt inom området.

Kuusamos största fors Kiutaköngäs är Oulankas mest berömda sevärdhet.

Minna Koramo

Kari Lahti

Guckusko
(*Cypripedium calceolus*).

Kari Lahti

Norna
(*Calyso bulbosa*).

Minna Koramo

Det finns en mångfald av vandringsleder och stigar i Oulanka.

Bland Oulankas andra orkidéer finns bl.a. guckusko (*Cypripedium calceolus*) och purpurnipprot (*Epipactis atrorubens*).

Service: I Oulankas nationalpark finns gott om olika sommar- och vinterleder. För mat-raster, eldning och vila finns det över 35 eldstäder vid lederna och dessutom ett antal vindskydd och kåtor. Åretruntöppna stugor finns också längs lederna.

Leder: Bäst kan man beundra Oulankas vyer till fots. Björnrundan (Karhunkierros) är 80

kilometer lång, populär utflykts- och vandringsled genom nationalparken. Det tar ett par dagar att ta sig runt Björnrundan. Lilla björnrundan i Juuma är en 12 km lång ringled. I Oulanka finns också sex naturstigar som man lätt stiftar bekantskap med med hjälp av informationshäften som servicepunkterna tillhandahåller.

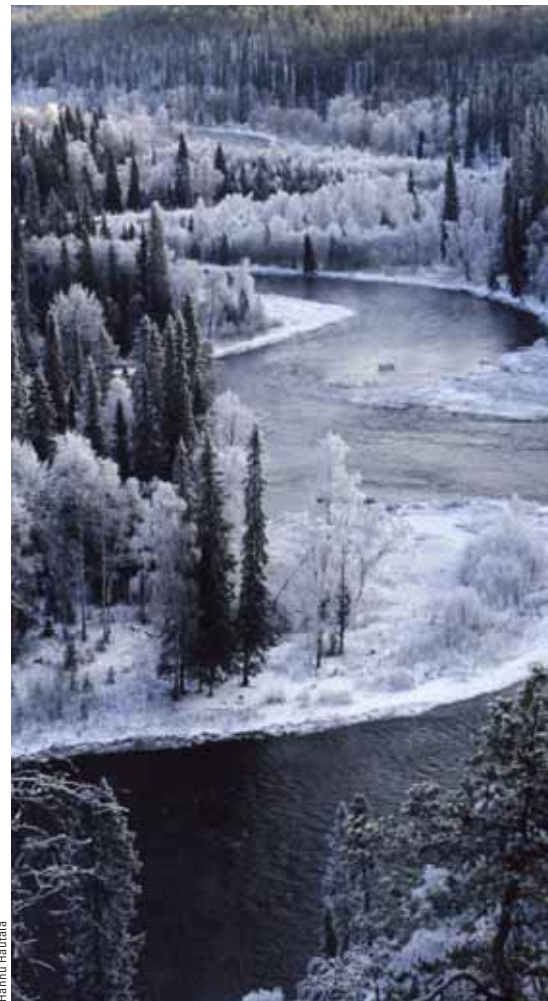
Paddla gör man bäst i Oulanka-älvens nedre lopp särskilt om man är nybörjare. Älvens övre lopp och Kitka-älvens nedre lopp har mer utmanande paddlingsleder.

Kring Oulanka finns flera utflyktsarrangörer som erbjuder guidade turer till parken samt paddling, fågelskådning och försäkring. Reseföretagen hyr också ut utflyktsutrustning. Nationalparkens servicepunkter lämnar ytterligare uppgifter om utflyktsprogrammet.

Naturum: Det lönar sig att ta vägen till utflykterna och sevärdheterna via naturum som erbjuder aktuell information om nationalparken och olika evenemang. Utöver utflyktstips säljer servicepunkterna kartor, fiskekort, profilkollektioner för parken samt informerar om Forststyrelsen.

Oulanka naturum ligger mitt i parken vid Kiutaköngas-leden och Björnrundan. På naturum finns Oulanka strömmar -utställning, auditorium, video- och dvd-visningar, bibliotek för naturhandböcker och kafé. Hautajärvi naturhus i norra Oulanka utgör Björnrundans startpunkt vid polcirkeln. Servicepunkten Karhuntassu i Kuusamo centrum ger information och säljer fiskekort och kartor.

Sevärdheter: Merparten av sevärdheterna ligger i älvdalarna för Oulanka- och Kitkajoki. Dessa omfattar Oulanka kanjon, Rupakivi, Taivalköngas, Myllykoski och Jyrävä-for-

Hannu Hautala

Koivumutka.

sen. Från naturum är det bara en kilometer lång promenad till Kiutaköngas-forsens röda klippor.

LOGI

Det finns gott om övernattningsmöjligheter kring Oulanka i form av semesterbyar, campingplatser och hotell. Det finns campingplatser också i parken, vid lederna. Ytterligare information om matställen, övernattning och turistservice får man för Kuusamos och Rukas del på adresserna www.kuusamo.fi och www.ruka.fi och för Salla kommun på www.salla.fi samt från servicepunkterna i Oulanka.

MAT

I omgivningarna av Oulanka nationalpark finns flera restauranger av varierande kvalitet som bjuder på lokala specialiteter och traditionsrätter. Gruppen kan genom förhandsbeställning också inta sina måltider i naturen.

ANDRA BESÖKSMÅL

I närheten av Oulanka finns mångsidiga sevärdheter såsom Rukas turistcentrum. För den som trivs ute i naturen passar det populära fågelområdet Valtavaara i Rukas grannskap samt sluttningsmos-sarnas etta Riisitunturi i Posio. I södra Kuusamo i Näränkä ligger Finlands mest representativa gamla skogar. Ödemarksgården i Näränkä samt Julma Ölkky's kanjonsjö är några av områdets besöksmål.

Pallas-Yllästunturis nationalpark ligger i västra Lappland och sträcker sig över Enontekis, Kittfall, Kolari och Muonio kommunerna.

Så hittar du hit

Med bil kommer man till ledernas startpunkter som ligger i de byar och turistcentra som omger parken. De populäraste lederna har sin startpunkt i närheten av nationalparkens tre naturum.

Det finns en daglig tågförbindelse från Helsingfors till Rovaniemi och till Kolari under säsongen. Det går bussar från Rovaniemi till Kittfall, Muonio och Hetta. Från Kolari finns en busslinje till Ylläs.

De närmaste flygplatserna ligger i Kittfall och Enontekis. Det går en daglig flygtur till Kittfall året om och till Enontekis under turistsäsongen.

Adresser

Kellokas naturum
Tunturintie 54,
95970 Äkäslompolo, Ylläs
Telefon: +358 0205 647039
kellokas@metsa.fi

Pallastunturis naturum
99330 Pallastunturi
Telefon: +358 0205 647930
pallastunturi@metsa.fi

Tunturi-Lappis naturum
Peuratie 15
99400 Enontekiö
Telefon: +358 0205 647950
tunturi-lappi@metsa.fi

www.luontoon.fi/pallas-yllastunturi

Saull Koski

Pallasjärvi.

Pallas-Yllästunturi –sagoomspunna fjäll och urskogar

Pallas - Yllästunturi nationalparkens landskap domineras av fjäll och omgivande orörda skogar och våtmarker. Naturområdet är unikt och den omväxlande terrängen bjuder på en utmärkt möjlighet för friluftsliv. Det bildsköna Pallastunturi-fjället har valts till ett av Finlands nationallandskap.

Pallas-Yllästunturi nationalpark med en yta på 1020 km² är Finlands tredje största nationalpark. Naturvårdsområdet ligger vid gränsen till tre naturgeografiska områden vilket borgar för stor mångfald. På området möter sydliga och nordliga arter varandra och dess flora representerar den lappländska skogarna och myrarna när de är som bäst. Utöver alla arter som kräver kalkhaltig jordmån omfattar fjällfloran nästan samtliga i norra Lappland förekommande arter.

Fjällvärlden har alltid fascinerat forskare och friluftsfolk. Redan på 1930-talet hade Pallas-Ounastunturi -området hunnit bli ett populärt utflyktsmål. 1938 öppnade ett ho-

tell vid Pallastunturi. Och några år före det stakade man ut en 55 km lång vandringsled från Pallastunturi till Hetta i Enontekis.

Service: I Pallas-Yllästunturi nationalpark finns gott om både sommar- och vinterleder med eldstäder, vindskydd, kåtor, ödetorp och uthyrningsstugor. Utanför naturvårdsområdet finns ett bra nät av turistservice.

Leder: Pallas-Yllästunturi nationalpark erbjuder otaliga alternativ för friluftsfolk. Sammanlagt finns det 350 km av utmärkta vandringsleder. Det finns fem långa vandringsleder. Dessutom finns det 15 naturstigar som

Sauli Koski

Lommoltunturi.

Sauli Koski

Lövbrandstiden.

är lätta att gå och som ger information om den omgivande naturen och kulturen. Det finns 500 km snitslade skidspår. Merparten av dessa spåras maskinellt. En del av skidspåren mellan Pallas- och Ounastunturi är dock ödemarksspår som inte underhålls regelbundet. Guidade turer erbjuds både av privata guider och naturum.

Naturum: Forststyrelsens naturum låter resenärerna stifta bekantskap med den lappländska naturen och kulturen. En väg kallad för

fjällvägen tar resenären från Yllästunturi förbi Äkäs- och Jerissjöarna till Pallastunturi. Därifrån följer man vägen österut längs Ounasjoki till dess källa vid Ounasjärvi i Hetta, Enontekis.

Kellokas-naturum är en bra utgångspunkt vid södra Yllästunturi. Därefter kan man göra en avstickare till Pallastunturi naturum och avsluta utflykten i Hetta på Tunturi-Lappis naturum. Längst upp finns ytterligare Kilpisjärvi naturum där utställningen berättar om bakgrunden till Ylipäri-fjällen, dess natur och människornas färgrika historia. De olika naturcentra ger också aktuella informationer om evenemang i nationalparken.

Sevärdheter: Utsikten i Pallas-Yllästunturi nationalpark motsvarar resenärernas förväntningar: fjälltopparna reser sig upp ur skogshavet och byter klädsel efter årstid och

dygnets timmar. Utsiktsplatserna är lättillgängliga.

Traktens lokala kultur är levande och lokala företagare ger en möjlighet att stifta bekantskap med den. De finns många gamla kulturminnesmärken i parken och dess närhet.

Sauli Koski

Hönsbär (*Cornus suecica*).

Sauli Koski

Vandrare på Pallastunturi.

MAT OCH LOGI

Nationalparkens naturupplevelser kompletteras av de omgivande hotellen, restaurangerna, stugorna och annan turistservice. Aktuell information om service finns på www.yllas.fi för Ylläs-området, på www.enontekio.fi för Enontekis-, på www.kittila.fi för Kittilä-, på www.kolari.fi för Kolari- och på www.muonio.fi för Muonio-kommun.

ANDRA BESÖKSMÅL

Fjällkedjan i västra Lappland och de stora älvarna på dess båda sidor ger många natur- och kulturupplevelser för resenären. Trakten bjuder såväl på historiska besöksmål som konsgallerier och friluftaktiviteter.

Jökulsárgljúfur nationalpark ligger på nordöstra Island, cirka 150 km från Akureyri.

Så hittar du hit

Parkens huvudentré nås via väg nummer 85 i Kelduhverfi. Det går också att ta sig in i parken längs väg nummer 864 på östra sidan av floden Jökulsá á Fjöllum eller väg nummer 862 från Mývatn. Det går reguljära bussturer till Ásbyrgi via Akureyri och Húsavík (www.sba.is, tel. +354 550 0700), och flygresor planeras till närmsta inrikesflygplats vid Akureyri (155 km), www.flugfelag.is, tel. +354 570 3030.

Adresser

Jökulsárgljúfur nationalpark
Ásbyrgi
671 Kópasker
tel. +354 465 2359
<http://english.ust.is/jokulsargljufurnationalpark>
e-post: jokulsargljufur@ust.is
Gljúfrastofa Natúrrum
Ásbyrgi
671 Kópasker
tel. +354 465 2195

Bra webbplatser

www.kelduhverfi.is
www.nordurland.is
visiticeland.com

Mer information

Det finns en broschyr om Jökulsárgljúfur nationalpark, utgiven av Environment and Food Agency, att hämta på deras kontor (www.ust.is) eller på turistcentret i Ásbyrgi och Vesturdalur.

Jóhann Óli Hilmarsson

Ravinen i Jökulsárgljúfur

Jökulsárgljúfur – Mäktig ravin, imponerande glaciärälv, vattenfall och geologiska formationer

Jökulsárgljúfur nationalpark ligger på Jökulsá á Fjöllums västra strand, en glaciärälv som har sin källa under Vatnajökulls istäcke, Europas största glaciär. Den vilda floden forsar genom en av Islands största och mest imponerande floddalar, och längs dess väg finns flera imponerande vattenfall. Den skiftande naturen och det majestätiska landskap lockar runt 100 000 besökare varje år.

Jökulsárgljúfur nationalpark sträcker sig över en yta på 120 km², och präglas till stor del av förödande översvämningar som lämnat avtryck längs glaciärälven Jökulsá á Fjöllum. Parken grundades för att skydda ravinen som formats av den enorma glaciärälven och för att skydda

Jóhann Óli Hilmarsson

den omgivande naturen, djurlivet och dess historia. Samtidigt gör parken det lättare för besökare att ta sig dit och att lära sig mer området.

En smålom

Serviceutbud: Parkering, tältplatser, toaletter, handikapptoaletter, turistinformation och informationsskyltar. Utanför parken finns affärer, inkvartering och ett stort nöjesutbud.

Besökarcenter: Parkens besökarcenter, Gljúfrastofa i Ásbyrgi, kommer att öppnas 2007. Turistanläggningens speciella tema kommer att vara glaciärälven Jökulsá á Fjöllum och dess effekter på land och människor. Här kommer man att fokusera på områdets unika särdrag, parkens mål och besökarnas förväntningar.

Vandringsleder: Det enda sättet att uppleva fullt ut Jökulsárgljúfur nationalpark är

till fots och parken lämpar sig utmärkt för vandringsturer. Det finns många vandringsleder på parkområdet för turer som passar alla smaker och förmågor (75 km). Ingen av lederna är betecknade som handikappvänliga men några av dem är lättare, till exempel leden i Ásbyrgi, det bästa partiet av leden vid Hljóðaklettur och leden vid Dettifoss (på älvens västra sida).

Djup ravin och vattenfall: Ravinens övre del, från Dettifoss till Syðra-Þórunnarfjall, är den djupaste och mest imponerande delen av Jökulsárgljúfur-ravinen. Dettifoss sägs ofta vara det mäktigaste vattenfallet i Europa och bildar tillsammans med Hafragilsfoss och Selfoss ett skådespel som saknar motstycke i Europa. Tänk på att vara försiktig i närheten av vattenfallen. Det kan vara farligt i det kringliggande området.

Frodig vegetation och källbäckar: Hólmaturungur är ett område med frodig växtlighet och många källbäckar och floder. Här ligger också Vesturdalur-dalen med tvärbranta bergväggar och gräsbevuxna ängar, en kontrast till den djupa ravinen och den livliga floden, vilket är typiskt för parkens mellersta delar.

Gamla vulkankratrar: Hljóðaklettur, en labryrint av klippor formade som borgtorn och grottor i olika storlekar, är innersta delen i en

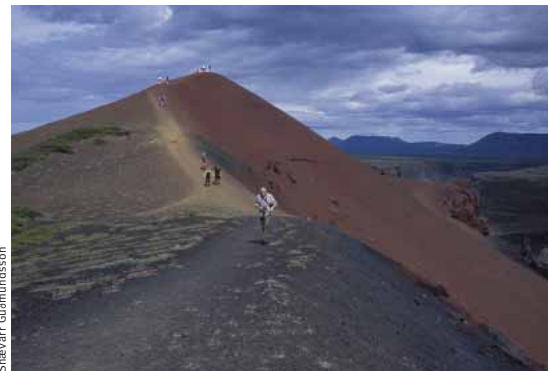
Källbäckar i Hólmaturungur

gamla kraterrad från vilka allt löst material eroderats bort av Jökulsá-floden.

Ásbyrgi – den hästskoformade ravinen: Ásbyrgi är en gigantisk sänka omgiven av klippväggar, som antagligen orsakats av föröndade översvämningar. Det finns flera enkla och intressanta leder i Ásbyrgi.

Guidade turer: Under sommaren organiserar Park Rangers guidade turer och har specialprogram för barn.

Speciella aktiviteter: Parken och dess omgivning är ett eldorado för fågelskådare ef-

Formationer i Rauðhólar, del av en gammal kraterrad

tersom det finns en så många olika fågellokal. Här finns också ett rikt växtliv i skydd av stenarna och klipporna. På många platser kan man beskåda historiska lämningar, rester av strukturer som bevarats från olika tidsperioder.

Under högsäsong (juli-augusti) varje sommar anordnas olika aktiviteter för besökare, bland annat guidade vandringar, kvällsunderhållning och barnaktiviteter. Aktiviteterna är gratis. Om ni vill kan nationalparkschefen (tel. +354 465 2359) organisera tillfälliga vandringar eller någon annan aktivitet för en grupp.

LOGI

I parken:
Ásbyrgis camping, med dusch och toaletter, tvättmaskin och torkmöjligheter. Utomhusgrill, utomhusbord, lekplats etc. Mer information: www.ust.is. tel. +354 465 2195.
Vesturdalur camping. En vacker campingplats som naturen självt skapat, främst för tält. Toaletter, kallt vatten och utomhusbord. Mer information: www.ust.is, tel. +354 465 2195.
Utanför parken:
Lundur, Öxarfjörður. Bed and breakfast. Mer information: www.dettifoss.is, tel. +354 465 2247.
Isländsk lantgårdsemester: Hóll, Kelduhverfi (tel. +354 465 2270), Keldunes, Kelduhverfi (tel. +354 465 2275), Skúlagarður, Kelduhverfi (tel. +354 465 2280). Mer information: www.kelduhverfi.is.
Vandrarhem, Kópasker. Mer information: www.dettifoss.is, tel. +354 465 2314. Kópasker, campingplats, tel. +354 465 2150. Hótel Norðurljós, Raufarhöfn. Fint hotell i Raufarhöfn's hamn. Mer information: www.raufarhofn.is, tel. +354 465 1233. Mer information om inkvarteringsmöjligheter finns på resebyrå North Iceland i Akureyri (www.nordurland.is, tel. +354 462 3300).

MAT

Det finns inga restauranger eller kaféer i nationalparken, men det finns några i närheten:
Verslunin Ásbyrgi. Affär och restaurang alldeles utanför parken. Tel. +354 465 2260.
Skúlagarður, Kelduhverfi. Isländsk lantgårdsemester. Restaurang och bar. Mer information: www.kelduhverfi.is, tel. +354 465 2280. Lundur, Öxarfjörður. Restaurang och bar, öppet sommartid. Mer information: www.dettifoss.is, tel. +354 465 2247.
Hótel Norðurljós, Raufarhöfn. Restaurang. Mer information www.raufarhofn.is, tel. +354 465 1233.
Húsavík (60 km). Det finns trevliga restauranger i Húsavíks centrum, till exempel restaurang Salka, restaurang Gamli Baukur och Fosshótel Húsavík. Mer information: www.husavik.is
Mývatn (100 km). Intill sjön Mývatn finns också några trevliga restauranger. Mer information: www.myv.is.

ANDRA BESÖKSMÅL

Det finns mycket att se och göra i trakterna runt parken. Tycker man om fågelskådning finns det bra områden i Kelduhverfi, Öxarfjörður och Melrakkaslétta. Sjön Mývatn, som är ett Ramsarområde, ligger 100 km bort. Det är världsberömt för sitt fågelliv och geologiska formationer runt sjön (www.myv.is). Från Húsavík utgår valskådningsturer dagligen från maj till september. Mer information www.husavik.is. Det finns också intressanta museer i området. Mer information: www.nordurland.is.

Dettifoss, ett imponerande vattenfall

Snæfellsjökull nationalpark

ligger på den västligaste delen av halvön Snæfellsnes, på västra Island, 200 km nordost om Reykjavík.

Ta sig dit

För att ta sig till nationalparken kan du antingen köra egen bil eller ta en buss från Reykjavík till Ólafsvík eller Hellissandur. Riksväg 574, Útnesvegur, går genom nationalparken och kan användas för att komma dit norr- och söderifrån. Information om reguljära bussturer finns på www.bsi.is.

Adresser

Þjóðgarðurinn Snæfellsjökull
Klettsbúð 7
360 Hellissandur
tel: +354 1436 6860
www.english.ust.is
e-post: snaefellsjokull@ust.is
Snæfellsjökull Naturrúm
Hellnar
356 Snæfellsbær
tel: +354 436 6888

Bra webbplatser

www.west.is
www.west.is
snaefellsnes.com
visiticeland.com
saeferdir.is

Mer information

Det finns en broschyr om Snæfellsjökull nationalpark, utgiven av Environment and Food Agency, att hämta på deras kontor (www.ust.is) eller på turistcentret.

Snæfellsjökull – Känd vulkan, glaciär, dramatiska lavafält, fågelberg och kulturlämningar

Snæfellsjökull nationalpark är Islands enda nationalpark som ligger vid havet. I parkens hjärta ligger ett av Islands mest majestätiska och kända berg, Snæfellsjökull, med en aktiv vulkan täckt av is. Utmärkande för kustbandet är lavaformationerna, och kusten har omväxlande karaktär och ett sjudande fågelliv under häckningsperioden. Betydelsefulla historiska och kulturella lämningar finns att se på många platser.

Snæfellsjökull nationalpark sträcker sig över en yta om 170 km². Målsättningen med parkens är att skydda och bevara områdets unika landskap och naturliga växt- och djurliv så väl som de historiska lämningarna. Det är också tänkt att parken ska det göra det lättare för besökare att ta sig till området och lära sig mer om det. Cirka 100 000 personer besöker parken varje år.

Serviceutbud: Alla serviceanläggningar, det vill säga besökscentret, turistinformation, övernattningsställen, affärer och restauranger ligger utanför parken. Inne i parken finns flera parkeringar, toaletter vid Djúpalónssandur, gångstigar och informationsskyltar.

Besökscenter: Parkens besökscenter ligger vid Hellnar. Där finns intressant information om naturen och det dagliga livet i området, med tyngdpunkt på människors erfarenhe-

ter. Besökaren tar del av informationen genom känsel, lukter, undersökande och experimenterande.

Vandringsleder: Det finns många vandringsleder som passar alla smaker och förmågor i parkens skiftande landskap. De flesta leder är enkla att ta sig fram på och besökare kan förflytta sig mellan dem så att gångturen blir varierad och intressant. Kom ihåg att det är ont om dricksvatten i området, så ta med något att dricka.

Snæfellsjökull: Det är populärt att gå upp till glaciärens topp till fots eller på skidor, och den bästa tiden att göra det är under våren eller tidigt på sommaren. Organiserade skidoo- och snötraktorturer på glaciären erbjuds under säsong (www.snjofell.is).

Fiske: Den äldsta kända lämningen från fiskeverksamhet i Skandinavien ligger nära Gufuskálar, ett antal stenstrukturer som man antar användes för att torka fisk. Från Írskra-

Överblick över Snæfellsjökull-glaciären.

Snæfellsjökull-glaciären från Djúpalónssandur.

Sandstrand i Skarðsvík.

brunnur (den irländska brunnen) på motsatt sida av vägen, går en tydligt markerad stig som leder till Gufuskálavör landstigningsplats, där spår finns kvar efter båtöklar som dragits upp på land efter fisket.

Vid havet: Stigen från Djúpalónssandur till Dritvík är lättvandrad och populär. I Djúpalónssandur finns ett antal stora stenblock som fiskare lyfte för att visa hur starka de var och Dritvík var ett livligt samhälle under fiskesäsongen.

Djurliv: Fågellivet är varierande men domineras av sjöfåglar. Púfubjarg och Saxhólsbjarg är fågelberg som är lättillgängliga, men var försiktig! Under en promenad längs kusten har du chans att se en eller annan säl och vid Öndverðarnes kan det finnas späckhuggare.

Guidade turer: Under sommaren organiserar Park Rangers regelbundet guidade turer och har specialprogram för barn.

Snæfellsjökull och geologiska lämningar: Snæfellsjökull-glaciären tornar majestätiskt upp sig över parken, med sina lavaströmmar och klart synliga tecken på vulkanisk aktivitet på sidorna. Lavan har format sig på ett omväxlande och fascinerande sätt, och det finns ett stor mängd grottor i området. Besökare avråds från att gå in i grottorna om de inte har en erfaren guide med sig. Glaciären anses vara en av världens mest betydande energikällor, den är en ändlös inspirationskälla för poeter och konstnärer från hela världen och området är viktigt för vulkanologiska studier.

Fyrar: I parken finns tre intressanta fyrar: vid Malarrif (1917), vid Svörtuloft (1930) och vid Öndverðarnes (1973).

Speciella aktiviteter: Varje sommar under högsäsong (juli-augusti) anordnas olika aktiviteter för besökare, till exempel guidade vandringar, nattliga promenader under sommarsolståndet och barnaktiviteter. Aktiviteterna är gratis. Om ni vill kan Nationalparkschefen (telefon: +354 436 6860) provisoriskt organisera vandringar eller någon annan aktivitet för en grupp.

LOGI

Snjófell, Arnarstapi. Pensionat, campingplats. Duschar och toaletter. Mer information:

www.snjofell.is, tel. +354 435 6783, +354 854 5150 och +354 852 9078. Hótel Búðir, Búðir. Ett nytt och elegant hotell. Mer information: www.budir.is, tel. +354 435 6700. Hótel Hellissandur, Hellissandur. Ett trejämigt hotell, öppet under högsäsong. Mer information: www.hoteledda.is Tel. +354 430 8600. Hótel Hellnar, Hellnar. Vårdshus som rekommenderas av GREEN GLOBE 21 (sedan 2002) och har fått miljöpris från Isländska turistrådet (2000 och 2004). Mer information: www.hellnar.is, tel. +354 435 6820. H-Hús Láruvík, Ólafsvík, tel. +354 436 6924 och +354 894 9284. H-Hús Vesturvör, Arnarstapi. Sommarhus, tel. +354 436 6924 och +354 894 9284. Hótel Ólafsvík, Ólafsvík. Ett trejämigt åretrunt-hotell. Mer information: www.hotelolafsvik.is, tel. +354 436 1650. Campingplats, Hellissandi med toaletter, inga duschar. Campingplats, Ólafsvík med duschar och toaletter. Hrúni, Hellissandur. Sommarhus för uthyrning året runt, tel. +354 436 6644 och +354 896 3644.

MAT

Det finns inga restauranger eller kaféer i nationalparken, men det finns många i närheten:

Arnarbær, Arnarstapi, med varierande meny, både kött och fisk. På söndagar under sommaren bjuds det på en mängd storters bakverk. Tel. +354 435 6783. Hótel Búðir, Búðir. Kafé och restaurang. På kaféet erbjuds lättare rätter och bakverk. Restaurangen är känd för sina unika fiskrätter, originella förrätter och himmelska desserter. Mer information: www.budir.is Tel. +354 435 6700. Fjöruhúsið, Hellnar. Mysiga mindre restauranger vid kusten. Här kan du få en utsökt fisksuppa, smårätter och bakverk. Tel. +354 435 6844. Pakkhúsið, Ólafsvík. Kafé. Mer information: www.snb.is/pakkhus. Tel. +354 436 1543. Hótel Ólafsvík, Ólafsvík. Kafé och restaurang. Mer information: www.hotelolafsvik.is Tel. +354 436 1650. Hótel Hellissandur, Hellissandur. Kafé och restaurang. Mer information: www.hoteledda.is Tel. +354 430 8600.

ANDRA BESÖKSMÅL

På webbplatsen www.ust.is finns information om närbelägna naturreservat och monument, och på www.saeferdir.is hittar du information om spännande valskådningsturer. Det finns ett stort nöjesutbud i trakten runt parken och i närbelägna städer, såsom museer och bassängbad, och vi rekommenderar att du kontaktar turistinformationen för att få reda på mer. Andra intressanta webbplatser är www.west.is, www.snb.is, www.stykkisholmur.is och www.grundarfjordur.is.

Jóhann Óli Hilmarsson

Tordmular.

Hornstrandirs naturreservat

ligger på den nordligaste delen av Westford-halvön, cirka 400 km norr om Reykjavík.

Så hittar du hit

Det enklaste sättet att ta sig till naturreservatet är med båt från Bolungarvík, Ísafjörður, Norðurfjörður eller Hólmavík (www.vesturferdir.is). Till Hólmavík, Ísafjörður och Bolungarvík tar man sig via väg 61, som utgår från väg 1. Väg 643, som utgår från väg 61, leder till Norðfjörður. Det går reguljära bussturer till Ísafjörður och Hólmavík från Reykjavík under högsäsong (www.bsi.is) och reguljära flygresor till Ísafjörður (www.flugfelag.is) tel. +354 570 3030.

Adresser

Hornstrandirs naturreservat
Ísafjarðarbær
Stjórnsýsluhúsið
P.O.Box 56
400 Ísafjörður
tel: +354 450 8000
fax: +354 450 8008
www.ust.is
e-post: info@isafjordur.is

Bra webbplatser

www.vesturferdir.is
www.vestfiridir.is
www.westfjords.is

Mer information

Det finns en broschyr om Hornstrandirs naturreservat, utgiven av Environment and Food Agency, att hämta på deras kontor (www.ust.is).

Kartor med vandringsleder: Hornstrandirs vandringskarta är utgiven av Landmælingar Íslands (www.lmi.is).

Fjällrävarna i Hornstrandir, en bok av Páll Hersteinsson, och "Arctic fox: the monarch of Hornstrandir nature reserve", artikel av Páll Hersteinsson i Icelandic geographic 2002, första upplagan: s. 28–43.

Hornstrandir – avsides beläget, stenigt landskap, ödelagda bosätt- ningar, enorma fågelberg och intressant naturliv

Jóhann Óli Hilmarsson

Fågelberg i Hælavíkurbjarg.

Hornstrandirs naturreservat är en avlägsen plats som kännetecknas av djupblå fjordar, majestätiska fjäll, enorma fågelberg, miljoner fåglar och mest av allt, ensamheten. Det är ett paradiset för naturälskare, vandrare, fågelskådare och för dem som helt enkelt vill njuta av stillheten. Inte mer än runt 4 000 personer besöker reservatet varje sommar, medräknat de markägare som vistas i sina sommarhus.

I Hornstrandir har naturens och människors liv varit nära sammanlänkade genom tiderna, och förr i tiden vad området relativt tätt befolkat. Socioekonomiska förändringar resulterade i att alla gårdar övergavs under andra världskriget och efterkrigstiden. Landets mark är fortfarande till största delen privat egendom och markägare

har rätt till traditionellt nyttjande. Ett dussintal hus ligger i området, både gamla renoverade bondgårdar och nya sommarstugor.

Serviceutbud: Den service som erbjuds i reservatet är begränsad och besökare bör vara förberedda på det.

Fågelberg i Hornbjarg, högsta punkten är 534 m.

Avlägset område: Området har en charm som kommer av att det är så avlägset beläget. Här finns ingen elektricitet, inga vägar, telefonförbindelser eller mobiltelefonmottagning. Under sådana förhållanden är det lätt att föreställa sig de hårda villkor under vilka människor levde i den här trakten.

Övergivna gårdar och byar: Förr i tiden levde människor vid nästan alla fjordar och vikar i regionen och kulturlämningar finns på många ställen.

Hesteyri är en vacker gammal by som har behållit sin karaktär. En valstation byggdes där 1894 och byn utvecklades tillsammans med dessa aktiviteter. Senare byggdes fabriken om

till en sillfabrik. Sillfisket fick ett abrupt slut 1940, och invånarna fick då hitta på andra sätt att tjäna sitt levebröd. Ruinerna av fabriken är fortfarande mycket iögonenfallande.

Det är också intressant att besöka de gamla byarna vid Sæból och Látrar. Invånarna där har bedrivit traditionellt lantbruk men fisket var lika viktigt här som på andra ställen i regionen. Idag ligger semesterhusen ganska tätt på dessa ställen.

De övergivna fjordarna och vikarna Fljótavík, Hlöðuvík, Hornvík, Bolungarvík, Furufjörður, Hrafnfjörður och Veidíleysfjörður är också vanliga resmål.

Vandringsleder: Reservatet är ett paradys för fotvandrare som tycker om att vandra i isolerade trakter. Här får man använda sin förmåga och sina sinnen till det yttersta, eftersom det enda sättet att uppleva reservatet på land är till fots. Det finns vandringsleder mellan bebyggelsen, även om de inte alltid syns. I vissa fall, särskilt där stigarna går nedför sluttningar, kan de döljas av stenar eller stenras. Flera leder är markerad med stenhögar och stolpar. Kom ihåg att vandringarna i Hornstrandir kan vara svåra and påfrestande och det rekommenderas därför att man inte ger sig av ensam utan i grupp. Och det är mycket viktigt att ha en bra karta med sig över områ-

det. Tänk också på att vädret kan vara mycket ombytligt i området. Vintertemperaturer i juli och dimma är ganska vanligt.

Naturen: Regionen har varit helt utan betesmarker i årtionden. Exempel på vackra växter i reservatet är strandvial och ostronört som växer på stränderna. Eftersom det snöar så mycket pågår bortsmältningen av snötäcket under hela sommaren. Växtligheten är därför mycket känslig och man måste vara mycket försiktig när man närmar sig den.

Rävar är det vanligaste däggdjuret i området, och sällar ingen ovanlig syn på stranden. Den mest intressanta ställena för fågelskådare är fågelbergen Hornbjarg, Hælavíkurbjarg och Riturinn, och deras ofantliga mängd sjöfåglar.

Guidade turer: Det finns ett stort utbud av guidade vandringar i området, oftast 4 till 8 dagar långa. Information finns på www.fi.is, www.utivist.is och www.vesturferdir.is, vilka också erbjuder dagsturer och båtturer i området. Det finns möjlighet att ta en nio dagar lång kajaktur längs de obebodda fjorddalarerna i Jökulfirðir (mer information: www.ute.is). Mer information om guidade turer finns på turistinformationen på kontoret i Vesturferðir.

LOGI

I reservatet: Hesteyri. Sovsäckslögi. Tel. +354 456 7183. Hornbjargsviti (Hornbjargs fyr).

Sovsäckslögi. Campingplats. Mer information: www.islandia.is/ovissuferdir, tel. +354 566 6752, +354 892 5219 och +354 852 5219. Bolungarvík. Sovsäckslögi. Campingplats. Tel. +354 456 7192 och +354 852 8267. Enkla campingplatser vid Hesteyri, Sæból, Látrar, Fljótavík, Hlöðuvík, Hornvík, Bolungarvík och Furufjörður.

I omgivningarna:

Grunnavík. Sovsäckslögi. Campingplats. Mer information: www.grunnavik.is Tel. +354 456 4664 och +354 848 0511.

Dalbær i Snæfjallaströnd. Sovsäckslögi/provisoriska sängar. Campingplats. Vägförbindelse. Tel. +354 897 6872 och +354 456 2660. Reykjavík. Sovsäckslögi. Campingplats. Badbas-säng. Tel. +354 456 7215 och +354 853 1615. På turistinformationen i Ísafjörður (www.vesturferdir.is) och Hólmavík (www.holmavik.is/info) finns det ytterligare information om övernattningsmöjligheter i regionen.

MAT

I naturreservatet finns det inga restauranger eller permanenta affärer, så det är väldigt viktigt att ta med sig allt man behöver. Under sommarmånaderna finns det ett kafé öppet i Hesteyri.

I Ísafjörður, Hólmavík och andra närliggande städer finns det trevliga restauranger. På turistinformationen i Ísafjörður (www.vesturferdir.is) och Hólmavík (www.holmavik.is/info) finns det ytterligare information om övernattningsmöjligheter i regionen.

Jóhann Óli Hilmarsson

En fjällräv, kung i Hornstrandir.

ANDRA BESÖKSMÅL

Västfjordarna har mycket att erbjuda. Det anordnas till exempel en utomhusfestival, Outdoor Creatures, i Ísafjörður i juli (www.utilifveran.is). Vi rekommenderar att du kontaktar turistcentret för att få så bra och aktuell information som möjligt, och du kan också besöka www.vesturferdir.is och www.holmavik.is/info.

Jón Björnsson

Promenad på stranden i Aðalvík.

Fjallabaks naturreservat ligger på Islands södra högland, omkring 180 km öster om Reykjavík.

Så hittar du hit

Reservatet nås enklast via väg F208 från högländsvägen genom Sprengisandur (F26). Det kan också nås från Landvegur (F225) och från ringvägen (nr 1) öster om Vík på fjällväg F208. Information om fjällvägarnas skick finns på www.vegagerdin.is och väderprognos finns på www.vedur.is. Reguljära bussturer till Landmannalaugar avgår från Reykjavík, Skaftafell nationalpark och Lake Mývatn (www.bsi.is).

Adresser

Fjallabak Nature Reserve
Umhverfisstofnun
Suðurlandsbraut 24
108 Reykjavík
tel: +354 591 2000
www.ust.is
e-post: ust@ust.is

Bra webbplatser

www.southiceland.com
www.sudurland.net/info
www.fi.is
www.landmannalaugar.info
www.visiticeland.com

Mer information

Det finns en broschyr om Fjallabaks naturreservat, utgiven av Environment and Food Agency, att hämta på deras kontor (www.ust.is).

Kartor för fotvandring: Þórsmörk-Landmannalaugar, specialkarta utgiven av Landmælingar Íslands (www.lmi.is) och Fjallabak, Hekla, Laki: Specialkarta utgiven av förlaget Mál og menning (www.malogmenning.is).

Fjallabak, Hekla, Landmannalaugar & Eldgjá: Landmannalaugar-Þórsmörk: Guide for hikers and mountaineers/ Wander- und Bergführer av Ari Trausti Guðmundsson och Helmut Hinrichsen.

Jóhann Óli Hilmarsson

Färgstark natur.

Fjallabak – berg och dalar i skiftande färger, vildmark, vulkaniska formationer och geotermisk aktivitet

Fjallabaks naturreservat ligger omkring 500 m ovanför havet. Det präglas av talrika vilda och taggiga fjäll, djupt urgröpta dalar, vulkaner, geotermisk aktivitet som till exempel fumaroler och heta källor, samt vackra färgvariationer. Andra märkbara formationer är lavaströmmar, enorma sanddynor, floder och sjöar. Regionen är det största ryolitområdet på Island och en av det största geotermiska området.

Fjallabaks naturreservat grundades för att bevara värdefulla geologiska formationer, djurliv och växtliv. Men den grundades också för rekreation och nöje för dem som söker fridfullhet och som inspireras av otämd natur.

Serviceutbud: Parkering, campingplatser, inkvartering i hyddor, grill, toaletter för handikappade besökare, turistinformation,

rösade vandringsleder, informationsskyltar, hästuthyrning, fiskekort.

Vandringsleder: Fjallabaks naturreservat är ypperligt för promenader. Det finns oräkneliga möjligheter för korta och långa fotvandringar. De populäraste vandringarna är den som går till toppen av Bláhnúkur 940 m (1–2 timmar) och den till fumarolerna vid Brennisteinsalda 855m (1–2 timmar). Båda är karaktäristiska

formationer i området. Andra intressant vandringsområden är Háalda 1089m (4–6 timmar), runt sjön Frostastaðavatn (2–3 timmar), Suðurnámur 951m (1 timme) och Brandsgil (1–2 timmar). Bra kartor är nödvändigt för fotvandring och hjälper en att hålla sig till stigen, då det annars är lätt att komma bort. Bra skor är nödvändigt, och även på sommaren behövs varma kläder på höjderna eftersom det väldigt snabbt kan ske dramatiska växlingar i vädret. Lämna alltid ett meddelande om var ni tänker vandra och om något skulle hända kontaktar ni rangers i Landmannalaugar.

Guidade turer: Islands turistförening (www.fi.is) och Útivist reseförening (www.utivist.is) erbjuder varierande guidade vandringsturer i Fjallabak-området. En av det populäraste lederna är "Laugavegurinn", en vandringsled som går förbi heta källor, en femdagarsstur från Landmannalaugar. Den tar er genom en av de mest färgrika ryolitfjällområdena i landet, till Þórsmörk som är en magisk plats, belägen mellan tre glaciärer.

Bad: De heta källorna i Landmannalaugar är väl lämpade för bad.

Fiske: Sjöarna i naturreservatet är kända för sin laxöring och fritidsfiske. Fiskekort finns att

köpa på Skarð-gården i Holta och Landsveit församling, i affären i Landmannalaugar eller från tillsynsmännen i Landmannalaugar och Landmannahellir.

Hästridning: För dem som är intresserade av islandshästar har Hraunhestars hästutthyrning sin verksamhet öppen i Landmannalaugar från 1 juli och under högsäsong. Det erbjuds olika långa guidade turer till vissa av de mest imponerande områdena i Landmannalaugar-regionen. Tel. +354 854 775 och +354 487 5340.

Löpning: I juli varje sommar anordnas ett fjällmaraton (Ultra Marathon) mellan Landmannalaugar och Þórsmörk. Den totala sträckan är omkring 55 km. Terrängen består till största delen av sand, grus, gräs, snö, is och strömmar eller floder att vada över. Mer än hundra löpare deltar varje år. Mer information: www.marathon.is.

Speciella aktiviteter: Personer som kommer till reservatet med sin egen bil har möjlighet att köra på området. Området är känt för sitt estetiska och färgrika landskap och är idealiskt för både amatör- och proffsfotografer. Området är också intressant för fågelskådare. Man kan få se arter på sjöarna som till exempel svartnäbbad islom som har sin häckningsplats vid Frostas-

En isgrotta i Raftinnusker.

Vandring i Landmannalaugar.

taðavatn och Kirkjufellsvatn. Markerna i närheten av de heta källorna intressanta för botaniker. De ger en växtrikedom och omkring 150 växtarter har observerats i reservatet.

LOGI

Inkvartering i Fjallabaks naturreservat: Landmannalaugar, fjällhyddor och campingplats. Bekvämligheter: toalett och dusch. Mer information: www.fi.is, tel. +354 568 2533. Hraftinnusker, fjällhyddor. Mer information: www.fi.is, tel. +354 568 2533. Landmannahellir, fjällhyddor och campingplats. Bekvämligheter: toalett och dusch. Mer information: www.landmannahellir.is, tel. +354 853 8407 och +354 893 8407. Inkvartering utanför Fjallabaks naturreservat: Höglandscentret i Hrauneyjar, Hotel Highland. Mer information: www.hrauneyjar.is, tel. +354 487 7782. Hraftinnusker, fjällhyddor. Campingplats med toaletter. Tel. +354 820 8784. Áfangagil, fjällhyddor. Mer information: www.afangagil.info, tel. +354 845 9500. Hólaskjól, fjällhyddor. Campingplats med toaletter. Tel. +354 854 9977 och +354 894 9977. Södra Islands turistbyrå (www.sudurland.net/info) kan tillhandahålla mer information om övernattningssamtyggheter i regionen.

MAT

I naturreservatet finns inga restauranger eller permanenta affärer. Under sommarmånaderna är en liten affär öppen i Landmannalaugar i två gamla skolbussar som körs dit på sommaren. Affären säljer i första hand livsmedel men här finns också utrustning ifall du skulle ha glömt att ta med någonting. Mer information: www.landmannalaugar.info. Den närmast belägna restaurangen och kiosken utanför reservatet är höglandscentret i Hrauneyjar, Hotel Highland, som ligger mellan väggkorsningen Sprengisandur väg F 26 och Landmannalaugar väg F 208. Mer information: www.hrauneyjar.is, tel. +354 487 7782.

En svartnäbbad islom visar upp sig.

ANDRA BESÖKSMÅL

Naturreservatet är en höglandsregion och som sådan finns här goda möjligheter till rekreation. Några plaster som är värda ett besök är: Þórsmörk, ett vackert område med taggiga fjäll, glaciärer, glaciärrälvar och små björkskogar; Eldgjá, den 40 km långa, 600 m breda och mycket djupa "eldsprickan", ett naturfenomen, som skapades under ett utbrott år 900; Hekla, en vulkan som varit aktiv i flera sekel, ett av världens mest kända berg. Reguljära resor anordnas till alla dessa platser. Kontakta turistbyråerna om du vill ha information om andra aktiviteter i reservatets omgivning.

Ljótípollur är en vacker krater.

Folgefonna nationalpark ligger i Hordalands fylke på Norges sydvästskust. Intill nationalparken ligger fyra landskapsvårdsområden.

Så hittar du hit

Du kan ta dig till Folgefonnhalvön med bil, buss eller snabbåt. Österifrån från Oslo kör du E134 över Haukelifjell. Söderifrån från Kristiansand följer du riksväg 9 genom Setesdalen till Haukeli och följer sedan E134 västerut. Söderifrån från Stavanger/Haugesund följer du riksväg 134 mot Skånevik eller Odda. Västerifrån från Bergen följer du riksväg 7 mot Hardanger. Norrifrån från Voss följer du riksväg 13 och nordostifrån följer du riksväg 7 över Hardangervidda. För att ta sig från öst till väst på Folgefonnhalvön kan man köra via Folgefonnntunneln som går från Eitrem till Gjerde.

Adresser

Reisemål Hardangerfjord,
Tel. +47 56 55 38 70,
www.hardangerfjord.com

Reisemål Folgefonn,
Tel. +47 53 48 00 40,
www.folgefonna.net

Folgefonna nasjonalparksenter
(maj-sep), Tel. +47 53 48 42 80,
www.folgefonna.info

Jondal turistkontor,
Tel. +47 53 66 85 31/
53 66 95 00, www.jondal.no

Turistinformationen i Ullensvang,
Tel. +47 53 66 18 22 (sommars
Utne), +47 53 66 31 12,
www.visitullensvang.no

Turistinformationen i Odda,
Tel. +47 53 65 40 00,
www.visitodda.com

Turistinformationen i Etne,
Tel. +47 53 75 80 00,
www.etne.kommune.no

Folgefonna nationalpark – från fjord till glaciär

Folgefonna nationalpark innehåller Norges tredje största och mest kustnära glaciär. Naturen är dramatisk och vacker med fjordar, berg, grönfärgade älvar, vattendrag och glaciärfall. Folgefonnhalvön är ett av de allra viktigaste resmålen i Norge, som ofta förknippas med vackra folkdräkter, folkmusik och blommande fruktträd. Variationen är stor, precis som möjligheterna till natur- och kulturupplevelser.

Folgefonna nationalpark täcker nästan 550 km² av Hordalands fylke i det norska sydvästkustlandskapet. Glaciären med sina särskilt vackra och dramatiska glaciärfall utgör nästan hälften av nationalparken. I området runtom är det spännande och varierande natur med berg, älvar, insjöar och fjordar samt frodiga bergsslutningar. Här har frukt odlats sedan 1200-talet. Blomningen i Hardanger är ett begrepp som många turister har ett förhållande till. På försommaren kan du se ned från den vita glaciären mot de gröna slutningarna i dalen där fruktträden står i full blom – en vacker och kontrastrik syn. Den stolta bygdekulturen med hardangersömnad, folkdans och hardangerfiolmusik står sig fortfarande stark. Baroniet Rosendal från 1600-talet är också en del av detta kulturlandskap.

Djur och växter: Djur- och växtlivet i nationalparken är varierande, även om merparten av området präglas av en karg och anspråkslös natur. Bland annat arter som fjällbrud och bagsöta växer i många dalgångar. Det strövar både lodjur och järv i området. Dessutom finns Norges största hjortbestånd på Folgefonnhalvön. Bland fågelarterna kan fjällripa och kungsörn nämnas.

Kjartan Nielsen Fris

Utsikt från Bondhusglaciären.

Leder: Runt om i nationalparken finns det många olika färdvägar och sätervägar som har använts under lång tid. För övernattnin kan du antingen ta med tält eller använda dig av de fyra stugorna med självbetjäning som finns i nationalparken. Fonnabu, Breidablikk, Holmaskjer och Sauabrehytta är öppna året om. En väl tillrättalagd och märkt rutt är den flera hundra år gamla Ridestien från Odda till Holmaskjer i öst, och Keiserstien från Bondhusdalen till Breidablikk i väst. Över glaciären måste du ha en glaciär-

Kjartan Nielsen Fris

guide. Från Odda upp till Holmaskjer och från Bondhusdalen upp till Breidablikk tar det ca 5-6 timmar till fots ena vägen.

Pilgrimsvägen och färdvägen över högfjället mellan Krossdalen och Reiseter är en märkt led som går runt glaciären. Turen tar ca 7-8 timmar.

Särskilda aktiviteter i området: Vårskidturer på glaciären eller glaciärturer till fots och isklättring med glaciärguide är mycket populära aktiviteter. Det finns många olika företag som erbjuder detta. Andra aktiviteter är bland annat guidade fotvandringar, ridning, klättring, orientering och olika snöaktiviteter på vintern. Det finns också kanotuthyrning. Kontakta turistinformationerna för mer information. Om du är av den typen som aldrig blir less på skidor och snö, är Folgefonn Sommarskiser ett bra alternativ. Tel. +47 53 66 80 28, www.folgefonn.no.

De kulturbaserade aktiviteterna är också många. Utbudet innefattar besök på fruktgårdar där du kan delta i ciderframställningen. Samtidigt kan du få konstupplevelser ute i naturen. En del av gårdarna erbjuder också både övernattnings och servering i tillägg till upplevelser baserade på gårdens drift och lokala historia. Kontakta turistinformationen för mer information. De kan även informera om de olika gårdsbutikerna, konst- och hantverksverkstäderna och gallerierna som kan vara intressanta att besöka.

Nasjonalparksenter: Folgefonna Nasjonalparksenter ligger centralt i Rosendal. Här kan du lära dig om naturen, geologin och kulturmiljön i nationalparken. Utställningarna är gratis med undantag för skeppsbyggnadsmuseet. Centret fungerar dessutom som turistinformation och Internet-kafé. Tel. +47 53 48 42 80, www.folgefonna.info.

Andra besöksmål i området: Stenparken ligger centralt i Rosendal. Olika stensorter har hämtats från Folgefonna nationalpark. Stenarna är slipade så att de olika strukturer och stenarnas vackra färger syns tydligt. Detta är en spännande vandring i konst och geologi, både för vuxna och barn.

Baroniet Rosendal ligger precis utanför nationalparken. Slottet är från 1600-talet och är det enda baroni som Norge har haft. Tillsammans med den vackra rosenträdgården är det här ett unikt kulturminne och en av Norges största turistattraktioner. Kvinnherads kyrka är en stenkyrka från 1250 som hör till baroniet.

Hardanger Folkemuseum på Utne i norra änden av Folgefonnhalvön har utställningar bland annat om näringshistoria och bygdekultur för hela Hardanger. Tel. +47 53 67 00 40, www.hardanger.museum.no.

Norsk vasskraft og industristadsmuseum i Tyssedal har spännande utställningar där du kan lära dig om starten på Norges kraftäventyr. Kraftstationen är skyddad, tel. +47 53 65 00 50, www.nvim.no.

Ullensvangs kyrka och Ænes kyrka är två stenkyrkor från 1200-talet som är värda ett besök.

Agatunet är Norges största inhägnade bondby, en kulturhistorisk pärla med det 750 år gamla lagmanshuset som är det enda i sitt slag i Norge. Det är ett så kallat klungtun där det från början fanns 80-90 byggnader på slutet av 1200-talet. Tel. +47 53 66 22 14, www.agatunet.no.

Ænes laxpark hyr ut utrustning både för att fiska och för att tillaga fisken efteråt. Det finns även chans att få napp. Parken har dessutom akvarier och utställningar. Tel. +47 53 48 45 71, www.lakseparken.no.

Låtefossen söder om Odda och Langfoss på södra sidan av Åkrafjorden är två av många vackra forsar i området.

Besöksmål: Varje kommun har valt ut speciella besöksmål, utifrån kriterier för natur, kultur, rekreation, fritid, närings- och utvecklingsmöjligheter. Ta kontakt med turistkontoren för mer information.

Fiskemöjligheter: Det finns flera olika fiskevatten och älvar med laxöring, både uppe på fjället och i lågländsområdet. Runt om hela Folgefonnhalvön finns det också gott om fiskevatten

Buer i Odda.

Fjällbrud vid Bondhusvatnet.

och älvar med lax och havslaxöring. Fiskekort köper du lokalt, bland annat i dagligvarubutikerna. I fjorden kan man fiska fritt. Om du är jägare kan det vara spännande att delta i hjortjakten.

LOGI

Det finns otaliga ställen där du kan övernatta runt hela Folgefonnhalvön. Både pris och standard varierar och kan anpassas efter vars och ens behov. Du hittar allt från gamla ärevördiga hotell och traditionsrika pensionat till campingplatser och stuguthyrning. Baroniet Avlsgård och Fruehus är ett övernattningsställe där det är värt att lägga märke till traditioner och byggnader ända från 1850-talet. Kontakta de lokala turistkontoren för mer information om övernattningsställen på Folgefonnhalvön, eller sök själv på www.hardangerfjord.com och www.folgefonna.net.

MAT

Många gårdar som driver turistverksamhet erbjuder också mat. För många är det viktigt att använda lokala råvaror och traditioner. Bland bässtäljarna i gårdsbutikerna och på serveringsställena återfinns krotakaker som är en typ av lefse eller mjukt tunnbröd. Andra specialiteter är hakkesteik (pannbiff) eller brudesteik, som tillagas av korngryn och hackat rökt kött, samt åkrafjordpølse som är en speciell korv med getkött som en av huvudingredienserna. Till god mat hör också god dryck – cider. Utöver de privata serveringsställena finns det både kaféer, vägkrogar och fina restauranger utspridda runt om på Folgefonnhalvön. Många av övernattningsställena serverar också mat. Kontakta turistkontoren eller besök www.hardangerfjord.com och www.folgefonna.net för vidare information.

Geiranger-Herdalen är ett landskapsvårdsområde och en del av världsarvsområdet Vestnorsk fjordlandskap.

Landskapsvårdsområdet är en del av det västnorska fjordlandskapet i Møre och Romsdals fylke.

Så hittar du hit

Om du kommer från Østlandet följer du riksväg 15 upp genom Ottadalen. Ta av mot Geiranger uppe på fjället och följ riksväg 63 ned mot Geiranger. Riksväg 63 ned från fjället till Geiranger är stängd på vintern. Då måste man köra via Stryn. Det går också att flyga till Vigra flygplats i Ålesund och sedan resa vidare antingen med express-sightseeingbåten Nordic Queen, Hurtigruten, eller med bil/buss och färja från Linge till Eidsdal. På sommaren går det även färja från Hellesylt till Geiranger och från Geiranger till Valldal.

Adresser

Destinasjon Geirangerfjord
Trollstigen,
www.visitgeirangerfjorden.com

Geiranger Turistkontor,
tel. +47 70 26 30 99,
www.geiranger.no

Hellesylt Turistinformasjon,
tel. +47 70 26 38 80,
www.hellesylt.no

Stranda Turistinformasjon,
tel. +47 70 26 14 50

Norddal reiselivslag,
tel. +47 70 25 77 67,
www.visitnorddal.com

Per Eide

Flydalsjuvet.

Geiranger-Herdalen – fjordlandskap i världsklass

Trånga och djupa fjordar, bergssidor som stiger 8–900 meter rakt upp från havsnivån, mäktiga fjäll på upp mot 1 600 meter över havet, spetsiga bergsryggar och vackra forsar är några av anledningarna till att Geiranger-Herdalen är en del av UNESCO:s världsarvsområde Vestnorsk fjordlandskap. Dessutom vittnar de gamla gårdsbruken och sätrarna längs med fjorden och på fjället om livet i fjordbygden för inte så många årtionden sedan.

Fjordlandskapet runt Geiranger är ett av de mest kända och mest besökta turistmålen i Norge. Världsarvsområdet täcker knappt 500 km² av det västnorska fjordlandskapet. Fjordarna omgärdas av stupbranta bergssidor, som på 8–900

meters höjd planar ut mot fjällmassiven med toppar på upp mot 1 500–1 600 m.o.h. Längs med fjorden finns det forsar som stupar ned från ungefär 1 000 meters höjd. ”De sju systrarna”, ”Brudslöjan” och ”Friaren” är några av de mest

kända. Fjord- och fjällandskapet har stora landskapsmässiga och biologiska variationer över korta avstånd, med ett rikt växt- och djurliv.

Kultur: Samspelet mellan natur och kultur ger området en särpräglad miljö med stora möjligheter till olika upplevelser. Ett starkt bidrag till det är kulturlandskapet med fjordgårdar och sätermiljö. Längs med fjordarna finns det många gårdar, varav de flesta nu står tomma. Några ligger nere vid fjorden, medan andra ligger högt upp på bergssluttningen, där de närmast klamrar sig fast på en klippavsats. Hus och några inägor hålls på många ställen igång som dokumentation på den gamla bosättningen och gårdsdriften. Vissa av dessa fjord- och bergsgårdar kan besökas i tillägg till Herdalssättern som fortfarande används under sommaren. Kontakta turistinformationen för tips.

Med bil, buss eller båt: Om du kör med bil ned från fjällpassagerna kommer du vid vackert väder att få en fantastisk utsikt över fjorden och landskapet runtomkring. Du bör dock inte lida av höjdskräck, eftersom bilvägarna snirklar sig nedåt på de mest otroliga ställen. På sommaren är fjorden en viktig farled. Kryssningsfartyg, hurtigrutten och färjor samt mindre båtar trafikerar då fjorden.

Tätorter: Runt världsarvsområdet finns det flera tätorter som passar perfekt som utgångspunkt för turer och aktiviteter. På sydsidan ligger Geiranger och Hellesylt och på norrsidan finner vi Tafjord, Norddal och Eidsdal. Orterna har sina egna specialiteter att bjuda på, men gemensamt för dem alla är att du får möta gästfria och hjälpsamma människor, samt att du kan hitta övernattningsställen, turer och aktiviteter som passar just dig.

Leder: Från alla tätorterna som nämns ovan utgår leder som du kan följa. Turistkontoren hjälper dig att hitta lämpliga turer. Många av lederna är märkta och svårighetsgraden varierar från närbelägna och turistvänliga turer till mer avancerade turer där en lokal guide rekommenderas.

Herdalssætra.

Lens Lefaldli

Fiskemöjligheter: Området är känt för laxfisket, men även andra fisketurer i älvar, insjöar och på fjorden är populära.

Särskilda aktiviteter i området: Aktivitetssutbudet i området är varierande, både med och utan guide. De flesta aktiviteterna är baserade på naturupplevelser och att lära känna den lokala kulturen.

Under en bergsklyftevandring går du igenom trånga klyftor, ofta med en brusande älv rakt nedanför. När det gäller fotvandringar finns det många möjligheter både med och utan guide. Du kan vandra längs med fjorden och kanske besöka en av fjällgårdarna, eller gå på en topptur. Det finns också möjlighet att prova på forsränning, glaciärvandring, klättring och kajakturer. Eller vad sägs om ridning, eller en simtur i en simbassäng. För dem utan höjdskräck finns det ett aktivitetsspår där balans, klättersle och goda nerver är nödvändiga attribut. Om du vill ge dig ut på fjorden har du också flera möjligheter, bland annat kajak och fjordsightseeing, eller så kan du hyra en båt. Du kan även hyra cykel.

Ta kontakt med turistinformationen för att få detaljerad information både om produkterna och företagen som säljer aktiviteter.

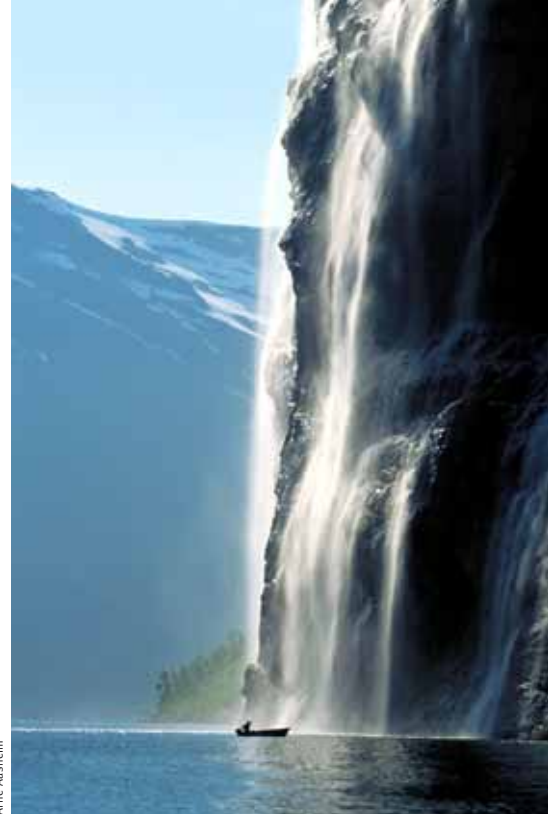
Servärdheter, museer och utikispunkt: Tafjord kraftverksmuseum håller till i den äldsta av de sju kraftstationerna i bygden. Tafjord 1 togs i drift 1923 och blev museum 1989. Under perioden 20 juni – 10 augusti är museet öppet från kl. 12 till kl. 17. Tel. +47 70 17 56 00, www.tafjord.net/museum.

Geiranger Fjordsenter är ett interaktivt center där du får uppleva och lära dig hur fjordfolket levde för 100 år sedan. Du får se lite av

LOGI

Bygden runt Geirangerfjorden bjuder också på varierande övernattningsmöjligheter. Union Hotel i Geiranger är ett hotell med över 100 år gamla traditioner. Ett annat säregat hotell är Villa Utsikten som ligger vackert på bergssluttningen över Geiranger med fantastisk utsikt över fjord och fjäll. För de mer äventyrslystna rekommenderar vi övernattnings på en gård eller att hyra en säterstuga, för att uppleva säterkulturen med övernattnings på fjället. Området har också ett brett utbud av campingplatser och stugor för uthyrning. Allt för vars och ens smak och plånbok. Ta kontakt med turistkontoren för mer information, eller gå in på www.visitgeirangerfjorden.com.

Arne Aashheim

Brudesløret.

vardagen, vilka utmaningar de levde med och hur naturens stränghet och råhet gav och tog liv. Tel. +47 70 26 18 00, www.fjordsenter.info.

Syltes kyrka från 1863, Norddals kyrka från 1782 och Geirangers kyrka från 1842 är värda ett besök. De är öppna från 15 juni till 15 augusti.

Utkikspunkt:

Dalsnibba (1 500 m.o.h.) och Ørnesvingen som är en del av Nasjonal Turistveg är utöver Flydalsjuvet kända fotosevärdheter i området.

MAT

De lokala mattraditionerna varierar lika mycket som landskapet, med tillredning på traditionellt vis eller på nya sätt. På Petrine's Gjestgiveri i den lilla orten Norddal kan du bland annat bli serverad lokalt kött från killing och hemlagad äppelsaft. Uppe på fjället ligger Herdalssætra, där säterkulturen med dess traditionsrika säterkost kan upplevas. Utöver dessa specialiteter finns det också en rad andra serveringsställen med allt från kafébarar, kafeterior och pizzerior till flera fina restauranger. Ta kontakt med de lokala turistkontoren eller besök www.visitgeirangerfjorden.com om du vill ha mer information.

Världsarvsområdet Vegaøyan

(inkl. skyddsområdena Lånan/Skjærvær, Lånan/Flovær och Skjærvær, Hysvær/Søla, Muddværet, Eidemslie, Holandsosen och Kjellerhaugvatnet)

Vegaøyan ligger i Vega kommun längs med Helgelandskusten, i södra Nordlands fylke.

Så hittar du hit

Först måste du ta dig till Brønnøysund. Det kan du göra med buss eller bil längs riksväg 17, med inrikesflyg, eller med nord- eller sydgående hurtigrutt. Därefter kan du ta snabbåt eller färja, antingen från Brønnøysund eller från Sandnessjøen. Ring tel. +47177 för information om tidtabeller.

Adresser

Vega turistinformasjon, Gladstad.
Tel. +47 75 03 53 88/
+47 47 90 71 32,
E-post: post@visitvega.no,
www.visitvega.no.

Vegaøyan – ett kustsamhälle på världsarvslistan

Vegaøyan är ett öppet kulturlandskap med ett myller av öar, holmar och skär. Där har jakt och fiske bedrivits under de senaste tiotusen åren. Landskapet har tillkommit genom påverkan av människan och naturen. Och det är just detta fina och bärkraftiga samspel mellan människan och exempelvis ejdern som har varit en viktig orsak till att UNESCO har placerat Vegaøyan på listan över världens natur- och kulturarv.

Vegaøyan täcker ett 1037 km² stort område längs med Helgelandskusten i Nordlands fylke. Den plana strandkusten som vi finner på Vegaøyan har ett stort antal låga öar och fristående berg på uppemot mot 800 m som dominerande landmärken. Den här typen av kustlandskap är sällsynt i resten av världen.

Vegaøyan hamnade på UNESCO:s lista över världens natur- och kulturarv 2004. Motiveringen från kommittén lät så här: "Vegaøyan visar hur generationer av fiskare under de senaste 1 500 åren har upprätthållit ett bärkraftigt levnadssätt i ett gästvänligt örike nära polcirkeln. Den nu unika ejderdriften

har varit en central näring driven av kvinnor. Därför kan placeringen på listan även räknas som en hyllning till kvinnans insats."

Det grunda vattnet runt Vegaøyan ger särskilt goda betesförhållanden för ejdrar. Enda sedan medeltiden har ejdern varit en kär "husfågel" på Vegaøyan, vilket den också har varit längs med resten av Nordnorges kust. Så kallade e-hus har byggts, där flera ejderpar kunde häcka tryggt och varmt. När ejdern med ungar lämnade redet kunde dunen samlas in och säljas. Det mödosamma jobbet att rensa dunen var oftast kvinnornas jobb. Fortfarande hålls traditionen med dunplockning för madrassstillverkning i hävd på flera öar i världsarvsområdet. Arbetet utförs

Vikasjøen.

Lars Løfaldli

på det ursprungliga sättet, men omfattning-
en är liten i förhållande till tidigare.

Fåglar: Det finns många fler arter än ejdern
som häckar på Vegaøyen. Fågellivet är enormt
rikt och varierat. Totalt är 222 olika fågelarter
registrerade här och Vegaøyen räknas därför
som ett av Nordens viktigaste övervintrings-
områden för sjöfågel. En väsentlig del av
svalbardsbeståndet av vitkindad gås rastar
på Vegaøyen under färden norrut. Världens
största koloni av storskarv häckar på ett av de
yttersta skären i väst. För att skydda fågellivet
har flera naturreservat etablerats i området,
där det är förbjudet att gå i land under häck-
ningsperioden.

Leder: Runt om på Vegaøyen finns det 15
turmål märkta med rödkantade turspårs-
skyltar. Det finns också en fornminnesled,
som är en historisk vandring genom 10 000
år. Ta kontakt med turistinformationen för
mer information.

Fiskemöjligheter: Det finns goda jakt- och
fiskemöjligheter på Vegaøyen. Jakt på ripa,
hare och rådjur är mycket populärt, samt fiske
i bland annat Holmvatnet och Fersetvassdra-
get. Jakt- och fiskekort köper du hos "Sport og
Fritidsstua" i Gladstad, tel. +47 75 03 60 60.

Aktiviteter i området: Turistkontoret ar-
rangerar en botanisk vandring och en skär-
gårdskryssning och de hyr ut både kajaker
och cyklar. De kan dessutom skraddarsy ak-
tiviteter efter önskemål.

Det finns flera företag där du kan köpa tu-
rer, hyra utrustning och liknande.

Båtskrov som e-hus.

Vallsjøen i kvallsljus.

Havfiske og båtturer. Här kan du vara med
på havsfiske från fiskebåt, eller hyra båt. Kon-
takta Sverre Nilsen eller Bjørn Hansen på tel.
+47 41 56 98 59, eller turistinformationen.

Vega Havsport, Opplevelser og Guiding er-
bjuder det mesta som du kan önska. Ta kon-
takt på tel. +47 47 25 22 28.

Tore Hansen skyssbåter. Om ni är en större
grupp som reser tillsammans kan ni hyra båt
med förare som guidar er runt mellan öarna.
Kontakta ägaren på tel. +47 75 03 51 33.

En annan populär aktivitet är "öhopp-
ning" med cykel ut från Brønnøysund. Kon-
takta turistinformationen för tips.

Andra besöksmål i området: E-huset är
en gammal handelsbrygga i fiskehamnen på
Nes. Det fungerar som museum som doku-
menterar traditionen med ejdern som hus-
djur. Det finns dessutom en butik på bryggan
där man kan köpa handgjorda reseminnen.

Bygdemuseet visar Vegaøyens kulturhisto-
ria flera århundraden bakåt i tiden. Du kan se
hur en fiskarfamilj levde både på sjön och på
land. Det finns dessutom en liten apitretare på
världsarvet och fornminnen från stenåldern.

Kustsällskapet har ett museum i Vegstein
med utställning av föremål som visar Ve-
gaøyens kustkulturhistoria med tonvikt på
butik, fiskeriet och båtmotorer.

Det lilla museet har en utställning av gam-
la föremål som fanns i huset när det byggdes
i slutet av 1800-talet, med allt från kläder och
möbler till gamla sedlar.

Skulpturer står utställda runt om på Ve-
gaøyen.

Eiderhona vid e-hus.

LOGI

Vega Havshotell på Viksås. Där har
man lagt stor vikt vid trivsel, miljö
och god mat. Tel. +47 75 03 64 00,
www.havshotellene.no

Karistua på Kjul. Övernattning i en gammal
skolsal, inredd som sommarstuga. Passar bra
för två familjer. Du disponerar en roddbåt. Tel.
+47 75 03 61 67.

Hos Nes Bryggeferie kan du hyra en välutrustad
lägenhet på en gammal brygga. En liten båt
finns att disponera och havet ligger direkt utan-
för. Tel. +47 75 03 52 47.

Andersnesset Rorbu og feriesenter på Holand.
Tel. +47 75 03 50 73/41 61 50 08.

Kirkøy overnatting, Kirkøy. Tel. +47 75 03 55 08.
Vega Camping på Floa. Tel. +47 94 35 00 80.

Privaten B&B på Nes är en del av Vega Kulina-
riske Forundringshus. Det finns fyra fasta säng-
platser, men plats för tio med extramadrasser.

Tel. +47 75 03 60 77.
Vega Vertshus på Gladstad erbjuder övernattning
och har kafé och gatukök. Tel. +47 75 03 54 00.
Gardsøya Rorbuferie. Tel. +47 95 76 80 28,
www.gardsoyarorbuferie.no
Vega brygga. Kontakta DinTur på tel.

+47 74 07 30 00, www.dintur.no
Vega opplevelsesferie, tel. +47 75 03 53 25,
www.vegaopplevelsesferie.no
Pederbu, Jørgenbu, Toppenbue och Bjønnlibu är
tre fiskestugor och en sportstuga som kan hy-
ras. Vissa har även båt att disponera. Ta kontakt
med turistinformationen för mer information.

MAT

Vega Kulinariske Forundrings-
hus, Nes, tel. +47 75 03 67 70,
www.vega-kulinariske.no
Det huvudsakligen mat på meny, i form av
goda hemlagade rätter baserade på lokala tradi-
tioner. Du kan dessutom få både musik och en
hel del kultur på köpet.
Gåkkå Mathus i Hysvær. Du blir serverad
en måltid baserad på lokala råvaror (bords-
beställning), medan värdfolket berättar
trevliga historier. De tar också emot
för övernattning. Tel. +47 95 08 52 21,
<http://home.c2i.net/mathus/gakka/index.htm>.
Vega Vertshus på Gladstad har övernattning,
kafé och gatukök, tel. +47 75 03 54 00.
Pubben på Gladstad, tel. +47 47 61 19 01.

Lyngsalpans landskapsvårdsområde/Ittugáissáid Suojemeahcci

Lyngsalpan ligger på Lyngenhalvön i den norra delen av Troms fylke.

Så hittar du hit

Om du kommer söderifrån på E6, eller längs med E8 från Finland, kör du till Oteren och följer där efter riksväg 868. Om du kommer norrifrån på E6 kan du ta färjan från Olderdalen till Lyngseidet. Från Tromsø följer du E8, tar av vid Fagernes, kör riksväg 91 och tar färjan vid Breivikeidet.

Adresser

Svensby Tursenter,
Tel. +47 77 71 22 25
Destinasjon Tromsø,
Tel. +47 77 61 00 00,
www.destinasjontromso.no/lyngen,
E-post:
info@destinasjontromso.no

Oddrun Skjennestad

Jan R. Olsen

Telemarksåkare med utsikt mot Lyngsalpan.

Lyngsalpans landskapsvårdsområde – i midnattssolens rike

Långt norr om Polcirkeln, inte långt från Tromsø, finner vi ett av Norges mest spektakulära och vilda fjällområden, Lyngsalpan. Detta slående fjällområde präglas av vassa toppar och bergsryggar, glaciärer och morän, och är ett känt landskapsmonument. Fjällområdet ligger mellan två fjordar och med en stigning från havsnivån upp mot 1 800 meter råder det ingen brist på höjdmeter för den som vill träna lårmusklerna. Området är dessutom internationellt känt i samband med bergsklättring och är ett eldorado för puderälskande telemarksåkare.

Lyngsalpan är ett landskapsvårdsområde som täcker knappt 1 000 km² av den runt 1 500 km² stora Lyngshalvön i norra delen av Troms fylke. Skyddsområdet täcker fjällområdet med omkringliggande dalar. Syftet med att upprätta Lyngsalpans landskapsvårdsområde är att ta vara på detta speciella fjällområde med sina glaciärer, moränområden, trånga genomskärande dalar och sin speciella geologi. Den biologiska mångfalden, kulturminnena och kulturlandskapet som präglar landskapet är också viktiga att skydda.

Tidiga reseskildringar från Troms beskriver fjällens alpkaraktär och alpnatur. Man måste resa till södra Europa för att hitta motsvarande vilda, väldiga och glaciärtäckta fjällområden. Lyngsalpan har som regionen i övrigt en blandning av samiska, finska och norska kulturminnen.

Naturaktiviteter: I Lyngsalpan finns det särskilt goda möjligheter till varierande naturupplevelser. Aktiviteter till fots, på skidor, till häst eller med hund er vanliga. Det finns dessutom möjligheter till jakt och sportfiske samt bär- och

Jan R. Olsen

Steindalstinden

svampplockning. En stor del av fjällområdet består av spetsiga toppar och många små glaciärer, som är svåra att nå för folk i allmänhet. Sjöområdena används ofta till fiske och rekreation.

Leder och öppna stugor: Det finns en del leder i Lyngsalpan, både i utkanten av skyddsområdet och leder som går tvärs över hela fjällmassivet, ofta i öst-västgående dalar. Endast några få leder är märkta, så du bör vara säker på att du har tillräcklig utrustning och kunskap om hur du använder karta och kompass innan du ger dig ut på en tur. Runt om i fjällområdet finns det öppna övernattningsstugor.

Aktivitetsföretag: Det finns många olika företag som erbjuder naturbaserade aktiviteter.

Midnight Sun Mountain guides kan ta dig med på topturer, glaciärturer och kurser, lavinkurser, så kallade "skid- och sjöturer", och turer med snöskor, m.m. Kontakta dem på tel. +47 91 11 91 73, www.msmg.org.

SunAlps Mountain guides tar dig med på allsidiga turer både upp på fjället och till glaciären. Ta

Jan R. Olsen

Norrskén över Rørnestind och Kjøstind.

kontakt på tel. +47 90 93 48 84, www.sunalp.no.

På Svensby Tursenter och Solvik gård kombinerar de övernattnings med försäljning av olika aktiviteter.

Solvik gård är en fiskar- och småbrukargård där man har försökt att bevara den gamla gårdsmiljön. De erbjuder övernattnings och serverar hemlagad mat i trivsamma omgivningar. De har många olika djur som du kan vara med att sköta om. Gården är också en bra utgångspunkt för olika fjällturerna. Tel. +47 77 71 38 90, www.solvik.no.

På Svensby Tursenter kan du bo i välutrustade stugor som är familjevänliga och väl anpassade för rullstolsburna, och där finns också plats för husvagnar. De hyr ut båt till sjöfiske och cykel, samt arrangerar bland annat turer med hundsläde, eller till fots, gårdsbesök och glaciärvandring. Stället har även turistinformation, och dessutom ligger Lyngens bygdemuseum alldeles intill. Kontakta dem på tel. +47 77 71 22 25, www.destinasjontromso.no/svensby.

"Din Tur" hjälper dig att hitta alla de mindre, privata aktörerna. Många erbjuder både över-

nattning och aktiviteter. Tel. +47 74 07 30 00, www.dintur.no.

Fiskemöjligheter: Lyngsalpan har många fina fiskevatten och älvar att fiska i, och jakt är också populärt. Om du vill jaga eller fiska måste du köpa jakt- och/eller fiskekort för det aktuella området. Det är viktigt att desinficera all fiskeutrustning efter användning, eftersom det finns gyrosmitta i två av vattendragen i området. Det gäller även i älvmynningarna. Kontakta turistinformationen för mer information.

Jan R. Olsen

Nordlandsbåt på Jælgervatnet.

LOGI

Det finns många olika möjligheter till övernattnings runt Lyngsalpan. Gemensamt för dem alla är närheten till den således vackra naturen. I tillägg till Lyngseide Gjestegård, Solvik Gård, Svensby tursenter, Vollans gäststuga och campingmöjligheterna i Hatteng, finns det flera privata övernattningsställen som också ofta har erbjudanden om olika aktiviteter. Dessa finner du genom att kontakta "Din Tur" på tel. +47 74 07 30 00, www.dintur.no, eller genom att kontakta "Destinasjon Tromsø" på tel. +47 77 61 00 00, www.destinasjontromso.no/overnatting_privat.html.

MAT

Lyngseide Gjestegård säljer kaffe och kakor och har en à la carte-menyer. Det är öppet från 12:00 till 18:00 (öppet på kvällen för förhandsbokade grupper). Här kan du även övermatta. Tel. +47 77 71 04 00. Solvik gård serverar hemlagad mat som bygger på lokala traditioner. Tel. +47 77 71 39 80, www.solvik.no. Vollans gäststuga ligger på Nordkjösbotn. De säljer kaffe, kakor och middagsmat och tar emot gäster för övernattnings. Tel. +47 77 72 23 00, www.vollan-gjestestue.no.

Prikkafén på Støa säljer kaffe, kakor och enkla rätter. Kaféet är öppet dagtid. Tel. +47 77 71 01 01. Jonny's Bistro Vollan – gatukök. Tel. +47 77 72 12 00. Nordkjösbotn grill – gatukök. Tel. +47 77 72 83 74. Hatteng grillbar och kiosk. Utöver gatuköksmat, kaffe, vafflor och kioskvaror har de även stuguthyrning och campingmöjligheter. Tel. +47 77 71 49 99.

Abisko nationalpark ligger strax söder om Torneträsk i Kiruna kommun, Norrbottens län.

Så hittar du hit

Abisko ligger invid väg E10 mellan Kiruna och Narvik och har egen järnvägsstation och busshållplats. Det finns dagliga förbindelser till Kiruna (98 km) och Narvik (75 km).

Restiden med tåg från Stockholm är 18 tim, Göteborg 25 och från Malmö 27 timmar.

Flyget Stockholm-Kiruna tar ca 1,5 timme. Bilparkering finns vid naturum.

Trafikinformation finns på hemsidan www.lappland.se

Adresser

Förvaltare: Länsstyrelsen i Norrbottens län
www.bd.lst.se/naturvard
www.abiskonaturum.nu

Mer information

Vandra Kungsleden,
 Claes Grundsten

Nationalparkerna i Sverige,
 Naturvårdsverkets förlag

Peter Rosen

Abisko turiststation framför Lapporten.

Abisko – nationalpark redan 1909

Abisko nationalpark är Sveriges mest besökta och utforskade nationalpark. Abiskojåkks dalgång med sin ståtliga kanjon dominerar parken. Floran hör till de artrikaste i fjällen med bl a lapsk alpros, polarblåra samt orkidéer som den gäckande skogsfrun och lappfela. Djurlivet är rikt med bl a den sällsynta nordsångaren, skogsarter som älg och tjäder tillsammans med fjällämmel och fjällripa. Samtliga större rovdjur utom vargen finns i parken.

Abisko är fjällturismens vagga och här har turister och natur samexisterat i över 100 år. Njulla är den mest kända fjälltoppen. Dit kan man ta sig med linbana. I Abisko är det lätt att komma ut i naturen. Fjällvärlden här har mycket att bjuda på för både dig som gör ett kortare stopp och dig som vill upptäcka naturen grundligt. Personalen i naturum hjälper dig gärna med tips om utflyktsmål eller annan information som kan bidra till att göra ditt besök till en härlig naturupplevelse

Kultur: Jägar- och samlarfolket i området övergick efter hand till att hålla tamrenar. Det samiska nomadlivet pågick in på början

Peter Rosen

Läsning i blomsteräng.

av 1900-talet, varefter man blev bofast. Idag finns en modern rennärning i området.

I parken har det aldrig funnits nybyggare eller något jordbruk. I Torneträskområdets östra del har det däremot funnits jordbrukare. Industrialismen har satt sina spår i landskapet. Järnvägen gav upphov till turismen – idag ett levebröd för många.

Service: Bilparkering, toaletter, boende, guidade turer och informationscentral – naturum. Naturum visar en utställning om Abisko nationalpark och dess natur och kultur. Naturum arrangerar också guidningar och föreläsningar med fokus på fjällens flora, fauna, kultur och geologi. Du kan också se bildspel eller vara med på olika guidade turer och föreläsningar. Inne i naturum-huset kan du köpa kartor, böcker, vykort, konsthantverk m m. Har du frågor hjälper naturums guider dig att hitta rätt bland såväl blommor och blad, som berg och mineral. Hemsida www.abiskonaturum.nu

Leder: Kungsleden startar (eller slutar om man så vill) i Abisko. Området har gott om markerade leder, både för sommarvandringar och vinterturer. I parken finns ett nät av naturstigar.

Terrängkörning: Man får åka på en märkt skoterled genom Abisko nationalpark.

Sevärdheter: Utsikten från Njulla, över den kända U-dalen Lappporten, Sveriges mest avbildade fjällmotiv när du enklast genom linbanan. Många väljer att ta linbanan upp, njuter av en trevlig fikastund i serveringen och tar sedan Rihtunjira naturstig ner igen.

Midnattssolen kan ses i Abisko från 12/6–4/7. Tar man sig upp på Njullå förlängs sä-

songen till 27/5–18/7. Om vintern syns norrskenet. Andra sevärdheter är Abiskojäkkas kanjon, floran i kanjonen och på fjället, fågellivet och Abisko naturum.

Särskilda aktiviteter: Abisko är en unik plats i svenska fjällvärlden. Inte bara på grund av den varierande naturen utan även för lättillgängligheten. Om du vill uppleva fjällens specialiteter följer du med på färdledda dagsturer. Dagsturerna är ofta heldagar och inkluderar någon typ av transport.

Är du intresserad av ett specialområde i naturen eller kulturen har STF särskilda kursveckor.

Alla arrangemang skildras närmare på www.abisko.nu

Samisk slöjd: Dagens rennärning innebär en balansgång mellan tradition och nutid. Förr tillverkade samerna själva allt de behövde, husgeråd, skidor, pulkor, lasson och kläder. Kunskapen om slöjdtekniker och material i naturen var stor. Än idag lever intresset för slöjden, kanske för att det är knutet till den samiska bakgrunden och identiteten. Många samer som själva inte äger renar livnär sig istället som slöjdare. Slöjd är också en viktig binärning för många renskötare och högt uppskattad av samlare världen över.

Peter Rosen

▲ Vandring i parken.

▼ Abiskokanjonen.

Peter Rosen

LOGI:

I Abisko finns många boendeanternativ, fjällhotell, stugby, vandrarhem. För aktuell information, kontakta turistbyrån i Kiruna, 981 22 Kiruna, Tel +46 (0)980 18880, Fax +46 (0)980 18286. info@lappland.se www.lappland.se eller Svenska Turistföreningen, www.abisko.nu

MAT:

I Abisko med omnejd finns många olika restauranger och matställen. Se under mat och dryck på www.lappland.se

ANDRA BESÖKSMÅL

Kiruna: Kyrkan, stadshuset, Hjalmar Lundbohmgården, slöjdkollektivet Måttaráhkká, turistgruvan, gruvmuseet, Same-gården, Kiruna Science Center, Björkliden med en av världens nordligaste och mest spektakulära golfbanor: Se www.bjorkliden.com
Riksgränsen: Ateljé Sven Hörnell: bildspel, försäljning av hantverk och slöjd. www.riksgransen.nu
Jukkasjärvi: Jukkasjärvi kyrka – Lapplands äldsta kyrka, Jukkasjärvi marknad, och Ishotellet. För närmare information se www.lappland.se

Bullerön ligger ute i havsbandet öster om Nämdö.

Så hittar du hit

Om du inte har egen båt kan du sommartid ta dig till Bullerön med passbåt från Stavnäs eller Björkvik på Ingarö. Turupplysning tillsynsmannen.

Buss 433 eller 434 till Stavnäs eller buss 428 eller 429 till Björkvik från Slussen. Turupplysning SL, tel +46 (0)8 6001 000.

MS Waxholm III Under Strömma Kanalbolagets "Tusen öars kryssning", görs besök bl a på Bullerö. Turupplysning +46 (0)8 5871 4000.

Egen båt: Se båtsportkort 8144.

Adresser

Naturvårdsförvaltare: Länsstyrelsen i Stockholms län
+46 (0)8 7854 000.

Skötseluppdrag:
Skärgårdsstiftelsen, tel
+46 (0)8 4405 600. E-post:
kansliet@skargardsstiftelsen.se

Tillsynsmän:
Tel +46 (0)8 5715 9092,
Jan Olsén +46 (0)70 6223 137,
Ingegerd Rydberg
+46 (0)70 3773 920.

Mer information

Bulleröboken, Skärgårdsstiftelsen.

Fiskartorpet Rågskär, Skärgårdsstiftelsen.

Torparna på Rågskär, Skärgårdsstiftelsen.

Bullerön med sina klippor.

Bullerön – skärgårdens pärla

Bullerön ligger ute i havsbandet öster om Nämdö omgiven av inte mindre än 900 öar, skär och kobbar. Bullerön, vars namn betyder stenig ö, är arkipelagens största. Mycket blåst, hårda vintrar och regnfattiga somrar gör att vegetationen påminner en del om fjällens. Naturen är variationsrik med såväl kala klippor som lövskog med björk och al. I den kuperade terrängen med hällmark och sänkor syns ännu spår av det ängs- och åkerbruk som en gång fanns på ön. Bullerön har härliga badklippor, vacker natur och en intressant historia.

Bullerön var bebodd redan mot slutet av 1600-talet och runt år 1830 livnärde sig som mest tolv personer där. På små åkerlappar i dalgångarna odlades potatis och rotfrukter. Boskapen fick sommartid hålla till godo med bete på kråkris och ljung på omgivande öar. Fisket var dock huvudnäringen. Jakten på sjöfågel och säl gav viktiga tillskott till självhushållet. Med salt fisk i tunnor seglade Bulleröborna in i Mälaren och bytte till sig brödsäd.

År 1908 avslutades skärgårdsperioden genom att konstnären Bruno Liljefors köpte ön. Han lät där bygga en jaktstuga som nu är omgjort till ett naturum. År 1967 köpte svenska staten genom Naturvårdsverket Bulleröskärgården. En tillsynsmannafamilj flyttade 1984 ut till ön. Återigen blev Bullerön befolkad.

I dag återställs slätterängarna för att visa den tidens markanvändning med dess blomster. Inne på ön växer ett stort bestånd av idegran.

Jaktstugan som nu är omgjord till naturum.

Mark Earthy / Pressens bild

Framme i paradiset.

Fågellivet är intensivt – ejdern är vanligast men där finns också på vigg, svärta, småskra-ke, grågås samt massor av måsar, trutar och tärnor.

Service: På Bullerön finns utställningslokal, brygga, naturhamnar och gästhem, tältplats, raststuga och bastu.

Raststugan finns i byn, där man i mån av tillgång kan få en begränsad mängd färskvatten. Brygga finns vid byn och är avsedd för tur-, taxi-, och charterbåtar. Kommer du med egen båt får du lägga till vid naturhamnarna. Bastu finns vid Hemviken och kan bokas på lista inne i bastun.

Badplatser: Stränderna är oftast klippi-ga och steniga men det finns också en liten sandstrand.

Eldstäder: Man får endast göra upp eld på anvisade och iordningsställda eldplatser.

Fiskemöjligheter: Du har möjlighet att från klipporna fiska med handredskap.

Leder och guidade turer: En 600 meter lång naturstig är anlagd liksom en kulturstig, som är något längre och mer kuperad. Guidning under för- och eftersäsong kan beställas hos tillsynsmannen, tel + 46 (0)8 5715 9092.

Jeppe Wikström / Pressens bild

Även vintertid är Bullerön en välbesökt plats – för skridskoåkare.

Naturum: Utställning om skärgårdens natur och kultur samt reproduktioner av Liljefors konstverk visas. Öppettider: 15 april till 14 juni, helger kl 9–19, 15 maj till 15 augusti alla dagar kl 9–19, 16 augusti till 30 september, helger kl 9–19.

Särskilda aktiviteter: Varje år anordnas en Bulleröslätterdag och vissa andra speciella aktiviteter. Se Skärgårdsstiftelsens hemsida www.skargardsstiftelsen.se för mer informa-tion.

Malcolm Hanes / Pressens bild

Natur och kultur samsas på Bullerön.

LOGI

På Bullerö gästhem kan man över-natta (8 bäddar) i självhushåll med enkel standard. Bokas genom till-synsmannen, 1 apr–30 sept, Tältplats: På södra Bullerön får du tälta endast på plats anvisad av tillsynsmannen. I övrigt får man endast tälta två dygn i följd på samma plats.

MAT

Till Bullerön måste du ta med egen förtäring. Livsmedelsaffär finns vid Solvik på Nämndö, tel +46 (0)8 5715 6017. Där finns också bensin-station, färskvatten och krog.

ANDRA BESÖKSMÅL

Färdas du med egen båt finns mas-sor av intressanta öar att besöka, exempelvis Rågskär och Långviksskär. På fastlandet finns ett Skärgårdsmuseum vid Stavnäs sommarhamn, samt Skärgårdsmuseet-Nämndöutställningen i Sand på Nämndö.

Store mosse ligger ca 15 km nordväst om Värnamo.

Så hittar du hit

Bil/Cykel: Parken är lätt att nå från alla håll, lämpliga vägar är skyltade med sevärdhetssymbol. Naturum och Kävsjöns stora fågeltorn nås via länsväg 151 mellan Värnamo och Hillerstorp.

Tåg: Nord-sydligt södra stambanan till Alvesta. Byt till den öst-västliga linjen Kalmar-Värnamo-Göteborg, som går tvärs igenom parken. Avstigning i Värnamo, Hillerstorp eller Gnosjö.

Buss: Förbindelser bl a mellan Värnamo och Hillerstorp linje 242, hållplats "Fågeltornet" (upplysningar buss på telefon +46 (0)771 4443 33).

Adresser

Store Mosse nationalpark
Box 18,
330 33 Hillerstorp
www.f.lst.se/storemosse

Kontaktpersoner:

Tillsynsman för nationalparken,
Arne Andersson

Föreståndare: naturum Store
Mosse, Martha Wägéus
Telefon: +46 (0)370 23792.
E-post: storemosse@f.lst.se

Mer information

Broschyr Nationalpark
i Jönköpings län – Store Mosse,
utgiven av länsstyrelsen
Nationalparker i Sverige, utgiven
av Naturvårdsverket.

Torbjörn Skogedal

Led över myrhavet.

Store mosse – urlandskap i nutid

Nationalparken är Sveriges största myrområde söder om Lappland – "Ett urlandskap utanför mänsklig tid". De stora, öppna myrarna, Kävsjöns rika fågelliv, de skogbevuxna flygsanddynerna, kulturlandskapet vid Svänö och Lövä, är nationalparkens kännetecken. Här väntar storslagna upplevelser också för den som inte kan särskilt mycket om växter eller fåglar.

Syftet med nationalparken är att skydda den biologiska mångfalden och natur- och kulturlandskapets värden.

De stora myrarna är de mest ursprungliga, minst människopåverkade områdena som finns i södra Sverige. Huvuddragen i landskapet, som det ser ut än i dag, bestämdes när landisen smälte av för omkring 15 000 år sedan. Fågellivet vid Kävsjön är omväxlande och rikt. Artsammansättningen är unik

för en svensk fågelsjö. Här häckar utpräglat nordliga arter som dvärgbeckasin, småspov och gluttsnäppa tillsammans med sydliga arter som småfläckig sumphöna, skedand och sydlig gulärta.

Service: Inom nationalparken finns fågeltorn, vandringsleder, handikappleder och naturum – besökscentrum, samt övernattningsstugor – vandrarhem.

Kärknipprot.

Leder: Ca 40 kilometer vandringsleder finns. Två leder är handikappanpassade. Du vandrar över tallbevuxna sanddyner, över öppen myr och genom lövklädd kulturmark. Över de blöta partierna är lederna spångade.

Torn: Det finns 7 fågeltorn/utsiktspunkter i parken.

Naturum: Här finner du information om naturen och naturvårderna i nationalparken, information om andra nationalparker i Sverige och om övrig skyddad natur i parkens närhet. Här finns referensbibliotek, mikroskop och lupper, läsfätöljer, björnide och panoramafönster mot Kävsjöns gungfly. Naturum är en

inspirationskälla och samtidigt en mötesplats för alla naturnyfikna. Gratis inträde.

Öppet alla lördagar och söndagar i maj 10–16. Från och med 1 juni till och med 31 augusti öppet alla dagar 10–16. September – april öppet varje söndag kl. 10–16. Övriga tider efter överenskommelse med personalen.

Lövö och Svänö: Två uppodlade moränkullar ligger i myrhavet. Lövö bebyggdes på 1600-talet, år 1912 levde fyra jordbrukarfamiljer där. Både där och på Svänö finns ett av boningshusen kvar och är en lämplig bostad för Dig som vill uppleva nationalparken på nära håll. Landskapet är ännu kulturpräglat och floran påminner om lövängens.

Särskilda aktiviteter: I slutet av maj firas varje år Nationalparkens dag med aktiviteter, utställning och försäljning av lokala hantverkare, tipspromenad m.m. och naturligtvis ”öppet hus” på naturum.

I naturum arrangeras öppna föreläsningar och tillfälliga utställningar i aktuella ämnen. Skolklasser, företag, föreningar m.fl. kan boka guidningar i naturum och i parken.

Föreningen Store Mosse är en mötesplats för alla med intresse för naturen och kulturen i och omkring nationalparken. Föreningen har månadsmöten och arrangerar ofta spännande och intressanta exkursioner och resor. För kontakt: lennart.fritz@l.f.lf.se

Jordugglan vakar.

LOGI

Vill Du vara säker på att vakna till fågelkvitter finns det möjlighet att bo i nationalparken antingen med vandrarhemsstandard/ Kittlakull eller att bo mer naturligt, utan lyx som vattentoalett eller rinnande vatten. Lövö, Svänö. Naturupplevelsen är dock alltid densamma! Bokning Värnamo Turism.

Värnamo Turism: Telefon: +46 (0)370 18899.

Fax: +46 (0)370 15711

E-post: info@visit-varnamo.com

I kommunerna runt nationalparken kan Du finna en rad boendealternativ, hotell, familjärt rum och frukost, pensionat eller prisvärt vandrarhem eller bo på lantgård. Se turistinformationsidorna hos kommunerna www.varnamo.se, www.gnosjo.se, www.vaggeryd.se

MAT

Kring nationalparken finns många möjligheter till mat och kaffe. För information om öppetider, vägbeskrivning m.m. se kommunernas hemsidor www.varnamo.se, www.gnosjo.se, www.vaggeryd.se

Några företag kan leverera lunch, middag eller det man önskar för att avnjutas i naturum eller i naturen.

Sångsvanar, i morgonljus över myren.

ANDRA BESÖKSMÅL

Sjön Draven i Gislaveds kommun vid Reftete är en annan fantastisk fågelsjö ett par mil sydväst om

Store Mosse. Där finns utmärkta möjligheter att studera fågellivet från flera fågeltorn.

Marieholmsskogen, 12 km norr om Store Mosse, är en av södra Sveriges mest ursprungliga barrskogar med riktigt vild natur, rikt fågelliv och – kanske – möjlighet att få se en skynt av ett lodjur.

Kommunerna Värnamo, Gnosjö och Vaggeryd erbjuder många tillfällen till shopping på olika småindustrier med fabriksförsäljningar. På ett av Sveriges populäraste familjenöjen, High Chaparral, kan man uppleva Vilda western-kulturen i närheten finns flera golfbanor och många andra intressanta naturområden. Se www.visit-smaland.com

Hornborgasjön ligger i södra Sverige, 15 mil nordost om Göteborg.

Så hittar du hit

För att hitta till sjön krävs att du tar dig någon av de tre västgötska metropoler: Skara, Falköping eller Skövde. Samtliga belägna ungefär två mil från Hornborgasjön.

Gissningsvis kommer du i bil, men det går utmärkt att ta buss till Skara, Falköping eller Skövde. Tåg kan du ta till Falköping och Skövde. För detaljer om buss- och tågtider se www.vasttrafik.se

Adresser

Länsstyrelsen Västra Götaland
Hornborgasjön,

521 98 Broddetorp.

Tel +46 (0)500 4911 90.

www.hornborga.com

Turistinformation:

www.fagelvagen.nu

Västsvenska Turistrådet,

www.vastsverige.com,

samt de tre berörda kommunerna

www.skara.se, www.skovde.se,

www.falkoping.nu

Saknar du tillgång till internet skriv till

Hornborga Naturum,

Hornborgasjön,

521 98 Broddetorp

Tel +46 (0)500 4914 50.

E-post:

hornborga.naturum@o.lst.se

eller ring till kommunernas turistinformation.

Mer information

Hornborgasjön – från vasshav till fågelrike av Hertzman & Larsson

Hornborgasjön av Stefan Edman, Tore Hagman, Jan Towé.

Hornborgasjön – spännande fågelsjö i rik kulturbygd

I det mäktiga kulturlandskapet vid Västergötlands platåberg ligger Hornborgasjön. Berömd som fågelsjö, sargad av sjösänkningar har den genom en omfattande och unik restaurering, återtagit sin ställning som en av Sveriges viktigaste områden för rastande och häckande våtmarksfåglar. Tranornas ystra vårlek lockar varje år 100 000-tals besökare.

Hornborgasjön är ett drygt 4 000 hektar stort naturreservat. Det omfattar främst sjön och dess strandängar, men även delar av odlingslandskapet öster om sjön.

Syftet med reservatet är att främja häckande och rastande våtmarksberoende fågelarter. Det småskaliga kulturlandskapet runt sjön med dess många fornminnen och stenmurar skall också bevaras. Du måste inte vara en hängiven fågelskådare för att kunna njuta av sjön. Fåglarna är naturligtvis en betydande del av Hornborgasjöns rikedomar,

men här finns också en levande våtmark i alla dess former, ett vackert landskap, en rik historia och mänskliga avtryck från tidigare bosättningar.

Service: I naturreservatet finns bilparkeringar, toaletter, vandringsleder, fågeltorn, gömslen, informationslokaler och cafeteria.

Naturum: Vid Fågeludden finns ett naturum med utställning om sjön, cafeteria, fågeltorn med hiss, bildspel m m.

De trolska våtmarkerna skapar en spännande stämning.

Jan Towé

Tore Hagman

Naturum i säregen pagod.

Vid sjöns sydvästra ände ligger Naturum. Trandansen öppnet under transåsongen – mitten av mars till slutet av april. Här har transkådande varit en folkfest sedan början av 50-talet. Hit kommer minst 150 000 besökare varje vår. Alla vill se tranornas ystra dans, höra dem trumpeta i skyn och känna att nu har våren kommit.

Torn: Från tornet i Hornborga naturum kan man se bland annat en av Sveriges största skrattnäskolonier, doppingar, änder och en mängd sothöns. Runt sjön finns också ett an-

Jan Töve

Tranflocken bebådar våren.

tal besöksplatser med parkering och god utblick över sjön.

Leder och guidade turer: 6 olika leder på sammanlagt 16 km ger dig en möjlighet att på egen hand ta del av sjöns mångskiftande natur. Du kan också följa med på guidade turer.

Gömslen: Gömslen av olika slag finns för att kunna se och fotografera fåglar på mycket nära. En del måste förbokas via Naturum.

Särskilda aktiviteter: Under maj, juni och

september anordnas särskilda kvällsvandringar. Anmäl intresse till Hornborga naturum på telefon +46 (0)500 4914 50 eller +46 (0)31 6052 20. Under januari och februari kan man beskåda örnar. I mars och april ordnas särskilda fågelguidningar. Under transåsongen anordnas Vårmarknad och konstrunda och på hösten är Mekelsmässen en stor kulturupplevelse.

Närmare detaljer om alla arrangemang fås på www.fagelvagen.nu, www.hornborga.com och www.vastsverige.com

LOGI

I anslutning till Hornborgasjön finns möjligheter till övernattnings i olika former av boende- vandrarhem, stugbyar, rum och frukost, pensionat och hotell. För närmare information, bokning m.m. se kommunernas turistsidor- Falköping, Skara och Skövde samt www.fagelvagen.nu och www.hornborga.com

MAT

Kring Hornborgasjön finns flera möjligheter till mat och kaffe. På något håll kan man få hemlagat med gårdens egna, ekologiskt odlade grönsaker. För närmare information, vägbeskrivning m.m. se www.fagelvagen.nu och kommunernas hemsidor www.skara.se, www.skovde.se, www.falkoping.nu. Vid Fågeludden kan Du med utsikt över fåglarna och sjön avnjuta våfflor, kaffe, smörgåsar och kakor.

ANDRA BESÖKSMÅL

Det finns mycket att se och göra i trakten runt Hornborgasjön. Varnhems klosterkyrka kyrka och klosterruin, Ekornavallens gravfält och Gudhems klosterruin, Axevalla hed och travbana, Skara domkyrka och sommarland, och platåbergen Billingen och Mösseberg. Många naturreservat finns i trakten. Sjön Östen är en annan förnämlig fågelsjö i grannskapet. De närbelägna städerna Skara, Skövde och Falköping erbjuder också många möjligheter till förnöjelse. Se närmare www.fagelvagen.nu och www.vastsverige.com

25 Picture Press / Ina Agency

Sothöna, typisk art för Hornborgasjön.

Torbjörn Arvidsson / TIOFOTO

▲ Skrattnäsk.

Tranor. ►

Jan Töve

Naturvårdsarbetet i Norden

DANMARK

Danmark fick sin första naturskyddslag 1917. Sedan dess har många områden blivit skyddade, både för syns skull och för att bevara värdefulla kulturarv och för att skydda Danmarks vilda växter och djur.

I dag är naturskyddslagen och landskapsplaneringslagen de viktigaste lagarna som skyddar och hjälper till att återskapa naturen och landskapet. Genom naturskyddslagen kan nya områden skyddas och lagen hjälper till att förhindra att flera naturområden odlas upp. Lagarna ska också skydda öppna landskap och särskilda zoner, t.ex. skogskanter, kuststräckor och forntidslämningar, mot ny bebyggelse.

Många långgrunda havsområden, kuster, ådalar, hedar och skogar är Natura 2000-områden. Natura 2000-områden regleras av internationella avtal – och får allt större betydelse för att bevara Danmarks natur.

Danmark har också under de senaste 15 åren investerat i att återskapa naturen, särskilt vattendrag, sjöar och sankmarker.

Några av de största och mest kända projekten är Veststadil Fjord och Skjerne Enge på Västjylland – de projekten stöds också av EU. De nya naturområdena har stort rekreativvärde och har gett möjlighet för växter och djur, som håller på att försvinna på andra platser i Danmark, att trivas.

I dag återskapas ständigt sankmarker, bland annat för att minska föroreningarna från lantbruket.

Danmark har inga nationalparker, som det finns i andra länder runt om i Norden. Men den danska regeringen har sedan 2002 diskuterat om nationalparker även ska införas i Danmark.

Miljøministeriet, Skov- og Naturstyrelsen
Haraldsgade 53
2100 København Ø
Danmark
Tel: +45 3947 2000
www.skovognatur.dk

FINLAND

Naturvårdsområden bidrar till att bevara naturens mångfald. Naturvårdsområden i Finland kan ligga både på statliga och privatägda marker. Merparten av naturvårdsområden i Finland ligger på statens marker. Naturskyddsområden kan bestå av nationalparker, naturparker och andra naturvårdsområden. De inrättas genom lagar eller förordningar. Forststyrelsen tar hand om statens naturvårds- och andra områden samt ansvarar för att utrotningshotade arter bevaras till kommande generationer. Inom dessa områden erbjuds friluftsfolket också olika former av rekreationsservice.

Naturvårdsområdena, ödemarkerna och utflyktsområdena bildar kärnan i det skyddsområdesnätverk som inrättats på statens marker. Ödemarksområden har inrättats på statens marker i Lappland genom ödemarkslagen. Lagen om friluftsliv finns bakom de statliga utflyktsområdena runt om i Finland. Nästan alla dessa områden ingår i Europeiska Unionens Natura 2000-nätverk. Det nationella vårdområdesnätverket kompletteras av naturvårdsområden på privat mark. Naturvården befrämjas genom avtal och samverkan över vårdområden och rikets gränser.

Nätverkstjänsten Luontoon.fi informerar om alla nationalparker, statliga utflyktsområden, nordliga ödemarker, naturum och andra servicepunkter för allmänheten. Den nätbaserade tjänsten publiceras på finska, svenska, samiska och engelska.

**METSÄHALLITUS
FORSTSTYRELSEN**

Forststyrelsen
Luontopalvelut
PL 94
01301 Vanda
Finland
Tel: +358 (0)205 6441 00

luontoon.fi

www.luontoon.fi
www.metsa.fi

NORGE

De flesta skyddsområdena i Norge är antingen naturreservat, nationalparker eller landskapsvårdsområden. Naturreservaten har det strängaste skyddet, men utgör de minsta områdena. Nationalparker upprättas för att skydda stora områden som är viktiga för växter och djur, så att den biologiska mångfalden inte försämras, samt för att ta vara på särskilda landskap. Detta skiljer sig från en del andra länder, exempelvis Sverige, där naturreservat upprättas för både stora och små områden när det är naturkvaliteterna som står i fokus för skyddet. I tillägg till naturreservat och nationalparker finns det i Norge flera landskapsvårdsområden. Det är ofta stora områden, men med mindre strängt skydd än nationalparkerna. Alla tre typerna av områden kan bestå av både privat och statsägd mark. Norge har även områden som står på UNESCO:s världsarvslista i tillägg till internationellt skyddade våtmarksområden, så kallade Ramsar-områden.

Rondane nationalpark var den första nationalparken i Norge som upprättades 1962. I dag, våren 2006 (uppdaterat januari 2006) finns det 25 nationalparker som tillsammans utgör nästan 7 % av Norges landyta. Som jämförelse finns

det 1 746 naturreservat, men de täcker bara drygt 1 % av Norges yta. De 159 landskapsvårdsområdena täcker nästan 4,5 % av Norges yta. Det finns dessutom 29 skyddsområden på Svalbard. Sju av dem är nationalparker och sex är stora naturreservat. Totalt är så mycket som 65 % av Svalbards yta skyddad!

Styrelsen för naturförvaltning har ett överordnat ansvar för alla skyddsområden. Se www.norgesnasjonalparker.no. De flesta skyddsområden i Norge förvaltas av landshövdingen. Några få naturreservat och landskapsvårdsområden förvaltas av kommunen. Alla skyddsområden i Norge upprättas av regeringen efter omfattande processer.

Direktoratet for naturforvaltning (styrelsen för naturförvaltning)
Tungasletta 2
N-7485 Trondheim
Norge
Tel: +47 73 58 05 00
www.dirnat.no
www.norgesnasjonalparker.no

ISLAND

På Island började man skydda platser med särskilt naturvård-intresse för 75 år sedan, det vill säga när en speciell lagstiftning för Þingvellir nationalpark trädde i kraft 1930. Nästa plats skyddades 1940, och efter 1960 ökade antalet skyddade områden markant till följd av den nya lagstiftningen om naturvård 1956. I dag finns det nästan 100 skyddade områden på Island, varav fyra är nationalparker. Det flesta platserna kategoriseras som naturreservat och naturminnesmärken, men det finns också landskapsparker och biotopskydd. Det finns områden som skyddas av särskilda lagar antagna i Alltinget, bland annat Þingvellir nationalpark. Alla dessa områden har olika målsättning, beroende på naturens särdrag och syftet med skyddet. Idag skyddas 8,5 % av Islands landområde.

Islands naturvårdslag reviderades 1999 och då för första gången introducerades en naturvårdsplan. Miljöministeriet ska, inte mindre än en gång var femte år, utarbeta en naturvårdsplan för hela landet och överlämna den till Alltinget. Naturvårdsplanen ska innefatta all relevant och aktuell information om platser som har naturvårdsintresse och som det anses vara angeläget att skydda. Planen ska beskriva platsens unika särdrag och deras betydelse för landets naturliga miljö.

Den första naturvårdsplanen för 2004–2008 överlämnades till Alltinget 2004 och antogs där. Enligt planen finns det 14 områden som förhoppningsvis

kommer att skyddas inom den tidsramen. Områdena omfattar några av landets viktigaste fågellokaler och viktiga platser för ett antal sällsynta och hotade växtarter tillsammans med vissa betydelsefulla geologiska områden.

Environment and Food Agency utför det förberedande arbetet när ett område ska förklaras naturskyddat, och när en överenskommelse nåtts ska ärendet remitteras till miljöministeriet för vidare beslut.

Environment and Food Agency
Suðurlandsbraut 24
IS-108 Reykjavík
Island
Tel: +354-591-2000
www.ust.is

Ministry for the Environment
Skuggasund 1
IS-150 Reykjavík
Island
Tel: +354 545 8600
www.umhverfisraduneyti.is

SVERIGE

Natura 2000 är EU:s nätverk av skyddsvärda naturområden. I Sverige finns nära 4 000 Natura 2000-områden motsvarande en yta nära 20 gånger så stor som Gotland. Det svenska nätverket omfattar pärlor som alvarmarker på Öland, bohusländska fjordar, frodiga rasbranter i Västergötland, Tivedens urskogar och Sareksmassivets vidder. Flera områden är utvalda därför att de är viktiga livsmiljöer för hotade arter. Exempel på det är läderbaggen som trivs i Östergötlands ekhagar, nornan som blommar i norra Sveriges barrskogar och rördrommen som ropar i Skånes sjövässar.

Cirka 60 procent av Sveriges Natura 2000-områden är redan idag skyddade som naturreservat eller nationalpark.

Nationalpark är det finaste ett naturområde kan bli och utgörs av representativa landskapstyper som bevaras i naturligt tillstånd men också av natursköna unika miljöer som kan ge starka naturupplevelser. Naturvårdsverket beslutar om skötseln av Sveriges nationalparker och föreslår nya parker. Beslut om inrättande fattas av riksdagen. Landets nio första nationalparker bildades 1909 som de första i Europa. Naturreservat är den mest använda skyddsformen.

Naturreservat kan omfatta såväl privat mark som mark i allmän ägo. Skyddsbestämmelser "skräddarsys" för varje reservat och skiftar starkt från fall till fall beroende på vilka motiv som ligger bakom reservatsbildningen.

Beslut om reservatsbildning fattas av länsstyrelsen eller kommunen.

Kulturresevat är en skyddsform som bildas för att bevara värdefulla kulturpräglade landskap.

I Sverige är 11,5 % av landarealen skyddad. Det finns nu 28 nationalparker och 2 700 naturreservat i landet.

Läs mer om naturvård, friluftsliv och skyddad natur på Naturvårdsverkets hemsida, www.naturvardsverket.se eller på länsstyrelsernas hemsidor. Där kan du hitta din hembygds naturreservat!

Naturvårdsverket
Blekhölmsterrassen 36
SE-106 48 Stockholm
Tel: +46 (0)8 698 10 00
www.naturvardsverket.se

norden

Nordiska ministerrådet

Store Strandstræde 18
DK-1255 Köpenhamn K
www.norden.org

Naturen är den viktigaste orsaken till att turister kommer till Norden

Danmark lockar med det vidsträckta Vadehavet, nyskapade fågelrika vattenområden, havet och öarnas långa kuster med dyner, klinter och sandstränder. Glaciärer, fjäll och fjordar är bland de många naturfenomen som drar turister till Norge. Höglandet, vulkaner, geysrar och andra geologiska fenomen lockar turister till Island. Till Sverige kommer turisterna för fjällen, skogarna och de stora vidderna och Finland är bekant för att vara landet med tusentals sjöar och för sin exotism i Lappland.

Över hela Norden finns ett stort antal nationalparker och naturreservat. Områdena har skyddats för att värna om naturen med dess djur och växter men också för att ge besökarna naturupplevelser där nordisk natur är som bäst.

Broschyren visar ett urval av Nordens främsta naturturismområden. De är samtliga skyddade enligt naturvårdslagstiftningen. Broschyren skall väcka intresse för och förmedla kunskap om de skyddade områdenas värden. Den informerar om de skyddade områdena, var de ligger, vilka kvaliteter de har, hur man tar sig dit och vad man kan uppleva och göra där. Övernattningsställen, matställen och upplysningar om andra besöksmål i anslutning till området redovisas också. Turisten skall få en god beskrivning av den bygd som besöks.

Hämta broschyren på ditt eget språk på Nordiska ministerrådets hemsida www.norden.org.

Broschyren får fritt laddas ner och spridas. Du kan också beställa en gratis papperskopia av den 48-sidiga broschyren från samma adress.

Vill du veta mera om ditt eget lands skyddade områden, se följande hemsidor:

Danmark	www.skovognatur.dk
Finland	www.luontoon.fi och www.utinaturen.fi
Island	www.ust.is
Norge	www.dirnat.no
Sverige	www.naturvardsverket.se

ANP 2006:735
ISBN: 92-893-1326-9

Nordiska ministerrådet är de nordiska regeringarnas och ministrarnas samarbetsorgan. I det nordiska samarbetet ingår Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige samt Färöarna, Grönland och Åland. Regionen har cirka 24 miljoner invånare och sju officiella språk.